

Bostadsutskottets betänkande

1984/85:24

om förbättrade boendeförhållanden för gamla, handikappade och långvarigt sjuka (prop. 1984/85:142)

Sammanfattning

Utskottet behandlar i betänkandet proposition 1984/85:142 om förbättrade boendeförhållanden för gamla, handikappade och långvarigt sjuka jämte sex med anledning av propositionen väckta motioner samt två motioner från allmänna motionstiden.

Förslagen i propositionen godtas i allt väsentligt av utskottet. Med anledning av vad som i propositionen och i motioner (s), (c) och (fp) anförts om inriktningen av bostadslångivningen m. m. förordar utskottet ett riksdagens tillkännagivande till regeringen. Tillkännagivandet avser begreppet fullvärdig bostad, flexibilitet i tillämpningen beträffande ombyggnad av ålderdomshem samt fördelning av boendefunktionerna på kollektiv resp. privat del. Förslagen i propositionen i övrigt tillstyrks av utskottet. Häremot stående motionsyrkanden avstyrks.

Till betänkandet har fogats 26 reservationer i huvudsak till förmån för motionerna. Två särskilda yttranden har avgivits.

1 Propositionen m. m.

Regeringen har i proposition 1984/85:142 (bostadsdepartementet) föreslagit riksdagen

dels att anta förslaget till

1. lag om ändring i lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m.,

dels att

2. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om mål och synsätt inom bostadspolitik för att förbättra boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka,

3. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om ändringar i tillämpningsområdet för statligt stöd till bostadsanpassning,

4. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om bidrag för återställning av en bostad som har anpassats till en handikappad boende,

5. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark,

6. medge att sådant under 5 angivet bidrag får beviljas inom en ram av 10 000 000 kr. under budgetåret 1985/86,

7. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om bidrag för försöksverksamhet med uppbyggnad av integrerad boendeservice,

8. medge att sådana under 7 angivna bidrag får beviljas inom en ram av 10 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1985/86–1989/90 samt att eventuellt outnyttjad del av ramen för ett budgetår får utnyttjas påföljande budgetår,

9. anvisa 15 000 000 kr. till anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m.m. för budgetåret 1985/86, utöver vad som har föreslagits i proposition 1984/85:100 bil. 13 under elfte huvudtiteln,

10. godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om bidrag till samupphandling och teknikutveckling avseende hissinstallationer samt medge att sammanlagt 6 000 000 kr. får disponeras för detta ändamål under åren 1985 och 1986,

11. medge att kostnaderna för bidrag enligt 10 får betalas av de medel som har anvisats för statsbidrag till hissinstallationer i bostadshus inom det under elfte huvudtiteln uppförda anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m.m.

Lagförslaget enligt 1 ovan fogas som bilaga 1 till detta betänkande.

2 Motionerna

I detta betänkande behandlas

dels de under allmänna motionstiden 1985 väckta motionerna 1984/85:

1137 av Ulla Tillander och Martin Olsson (båda c) vari hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att frågan om pensionärsers ekonomiska möjligheter att bo kvar i egna bostadshus utreds i enlighet med vad som i motionen anförts.

2193 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – med hänvisning till motion 1984/85:2191 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om äldres rätt till eget boende,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna 1984/85:

2999 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari föreslås

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om

- a. komplettering av bostadsförsörjningslagen,
- b. utformningen av en plan- och bygglag i avsikt att göra det möjligt att bättra än för närvarande hävda tillgänglighetskravet,
- c. möjligheten att med bostadslån finansiera trygghetslarm,
- d. ovillkorlig rätt till bostadsanpassning,
- e. bostadsanpassningsbidrag för toalett i närlokal,
- f. räntebidrag till kommunala servicelokaler,
- g. bidrag till hissinstallation i hus med fyra våningar,

2. att riksdagen beslutar medge att bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark får beviljas inom en ram av 20 000 000 kr. under budgetåret 1985/86.

3000 av Margareta Persson (s) vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att alla gruppboendestäder måste innehålla en privat del som uppfyller alla primära boendefunktioner,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att samrådsskyldighet mellan kommuner och landsting angående bostadsförsörjning lagregleras,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utbildningsinsatser måste göras för att handläggande tjänstemän skall få kunskaper i varsam upprustning och tillgänglighetsaspekter.

4. att riksdagen uttalar att en förutsättning för att propositionens syfte skall kunna förverkligas är att kommunernas dispensgivning i enlighet med motionens förslag blir sällsynt.

3001 av Sylvia Pettersson (s) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om räntebidrag till lån för personallokaler för boendeservice.

3002 av Rolf Dahlberg m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen beslutar

1. att upphäva lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande,

2. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om bidrag för återställande av bostad som har anpassats till handikappboende,

3. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om bidrag till tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark,

4. att inte bevilja en bidragsram för detta ändamål,

5. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om bidrag till försöksverksamhet med uppbyggnad av integrerad boendeservice,

6. att inte bevilja en bidragsram för detta ändamål,

7. att inte bevilja ytterligare 15 000 000 kr. till anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. för budgetåret 1985/86,

8. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om forskningsmedel för billigare hissinstallationer,

3003 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett tioårsprogram för eget rum och självständigt boende,

2. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om flexibilitet vid tillämpningen av kravet på fullvärdig bostad vid ombyggnad av ålderdomshem och andra institutioner,

3. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om beviljande av lån för ombyggnad till institutioner som är yngre än 30 år,

4. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om enskilda alternativ inom hemtjänsten,

5. att riksdagen beslutar att medge att 10 milj. kr. får disponeras för bidrag

till samupphandling och teknikutveckling avseende hissinstallationer under åren 1985 och 1986.

6. att riksdagen beslutar att bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark får beviljas inom en ram av 20 000 000 kr. under budgetåret 1985/86.

7. att riksdagen beslutar att bidrag för försöksverksamhet med uppbyggnad av integrerad boendeservice får beviljas inom en ram av 30 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1985/86–1989/90 samt att eventuellt outnyttjad del av ramen för ett budgetår får utnyttjas påföljande budgetår.

3004 av Kjell Mattsson m. fl. (c) vari hemställs

1. att riksdagen avslår regeringsförslaget om en ändring av bostadsförsörjningslagen.

2. att riksdagen med ändring av regeringens förslag beslutar att upprustnings- och lånereglerna för de äldres bostäder får en sådan utformning att ålderdomshemmen också omfattas.

3 Yttrande m. m.

Bostadsutskottet har berett socialutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och motionerna såvitt rör socialutskottets beredningsområde. Socialutskottets yttrande har som bilaga 3 fogats till detta betänkande.

De handikappades riksförbund har muntligen och skriftligen lämnat utskottet synpunkter i ärendet.

4 Utskottet

4.1 Inledning

Riksdagen föreslås godkänna vad i propositionen förordats om *mål och synsätt inom bostadspolitiken för att förbättra boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka*.

Inledningsvis anges i propositionen att förslagen för att förbättra boendeförhållandena för dessa grupper bl. a. innebär ett närmande mellan bostadspolitiken och socialpolitiska strävanden. Efter att ha redogjort för grunddragen av den hittills förda bostadspolitiken, socialpolitiken och handikappolitiken redovisar och preciserar föredraganden tre mål som bör ligga till grund för de bostadspolitiska insatserna för att förbättra boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka. De tre målen är rätten till en bostad där friheten och integriteten är skyddad, rätten till stöd och hjälp i bostaden samt, oberoende av vårdbehov, rätten till en bostad med god tillgänglighet och god utrymmes- och utrustningsstandard i en miljö som ger förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Det första målet – rätten till ett självständigt boende – innebär enligt propositionen ganska långt gående konsekvenser för huvudmännen för bostadsförsörjningen, socialtjänsten samt för hälso- och sjukvården.

Ett förverkligande av det andra målet – målet om stöd och hjälp i bostaden – innebär dels att många människor som i dag bor på institution skulle kunna skrivas ut till ett självständigt boende, dels att för andra ökade möjligheter ges att bo kvar hemma när de blir gamla eller av andra skäl behöver stöd och hjälp.

Beträffande det tredje målet – målet om en god boendestandard – anges i propositionen att en god utrymmesstandard och fullständig bostadsutrustning är särskilt viktig för människor som behöver hjälp och stöd. Goda boendeförhållanden anges ofta vara en förutsättning för en framgångsrik rehabilitering. Rätten till en god boendestandard avser inte bara förhållandena i den enskilda lägenheten utan också tillgängligheten till lägenheten och i den yttre miljön.

Sammanfattningsvis anser föredraganden att det i hög grad är bristerna i bostäderna, bostadsförsörjningen, de bostadssociala förhållandena samt i boendeservicen som leder till institutionsboende för många gamla, sjuka och handikappade. Många människor som egentligen bara behöver omvårdnad och service vistas på olika institutioner, eftersom andra, mer ändamålsenliga sätt att tillgodose behoven av lämplig bostad samt stöd, hjälp och vård inte står till buds i tillräcklig omfattning. Därför måste enligt föredragandens uppfattning åtgärder snabbt inriktas på att avhjälpa bristerna. Förnyelsen måste särskilt inriktas på att öka tillgängligheten för människor med funktionshinder, att stärka grannkontakterna och gemenskapen, att förbättra förvaltningen av byggnader och anläggningar och att bygga ut närservicen inom bostadsområdena.

Socialutskottet som beretts tillfälle att yttra sig över propositionen och motionerna erinrar om att utskottet vid flera tillfällen behandlat frågor om äldres levnads- och boendeförhållanden och därvid påtalat det angelägna i att omsorgen om äldre människor kan anpassas till individuella behov och att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt, med stöd och hjälp om de så behöver. Socialutskottet konstaterar att det för närvarande pågår ett intensivt program- och planeringsarbete för att minska institutionsboendet och anför att propositionen är en etapp i detta arbete. Förslagen skall inte ses isolerade utan ingår i ett större sammanhang.

I motionerna 2193 (fp) och 3003 (fp) tas upp frågor om rätten till eget boende. Den förstnämnda motionen väcktes under allmänna motionstiden 1985. I motionen föreslås riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad i motion 2191 anförts om äldres rätt till eget boende. I denna motion anförts att det faktum att en äldre människa behöver vård och tillsyn inte regelmässigt får innebära att hon flyttas från sin invanda miljö. Sjukvården och äldreomsorgen måste i stället ordnas som ett komplement i den egna bostaden. I den med anledning av propositionen väckta motionen 3003 (fp) yrkande 1 föreslås riksdagen besluta om ett tioårsprogram för eget rum och självständigt boende. Hemsjukvården och hemtjänsten måste byggas ut för att minska institutionsboendet. De institutioner som blir kvar måste byggas

om så att alla kan få ett eget rum.

Efter att ha redovisat de pågående strävandena mot ett minskat institutionsboende för äldre, handikappade, långtidssjuka m. fl. anför socialutskottet att de mål och synsätt som anges i propositionen ligger väl i linje med strävandena på vårdområdet. Såvitt rör den principiella inriktningen i propositionen ställer sig socialutskottet enhälligt bakom denna. Önskemålen i motionerna 2193 (fp) och 3003 (fp) yrkande 1 står enligt socialutskottet inte i motsättning till det i propositionen angivna målet för bostadspolitiken att alla skall ha rätt till en egen bostad.

Bostadsutskottet har inte funnit anledning till annat ställningstagande än socialutskottet beträffande de mål och det synsätt som är utgångspunkten för att, inom ramen för bostadspolitiken, förbättra boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka. De motiv av principiell natur, som väglett förslagen i propositionen tillstyrks av bostadsutskottet. Bostadsutskottet delar vad socialutskottet enigt anfört om att önskemålen i motionerna inte står i motsats till det i propositionen angivna målet för bostadspolitiken. Ett tillkännagivande enligt motionärernas förslag kan därmed inte anses erforderligt varför utskottet avstyrker motionerna 2193 (fp) och 3003 (fp) yrkande 1. Bostadsutskottet vill för sin del betona vikten av att resurser avdelas för att, inom regeringens kansli eller i annan ordning, följa upp att de angivna målen konkretiseras och förverkligas. Utskottet återkommer nedan till frågan om uppföljning m. m.

I den under allmänna motionstiden väckta motionen 1137 (c) föreslås riksdagen besluta att hos regeringen begära att frågan om *pensionärernas ekonomiska möjligheter att bo kvar i egna bostadshus* utreds. I motionen begärs en översyn av skattereglerna och reglerna för kommunalt bostadstillägg för pensionärer.

En översyn av bostadspolitiken görs för närvarande av bostadskommittén. En övergripande översyn skall göras bl. a. av systemen för bostadsstödet och av vissa bostadsskattefrågor. Även om därvid inte i särskild ordning de av motionärerna aktualiserade frågorna kommer att övervägas får det anses naturligt att vad i motionen föreslagits kommer att utgöra en del i de pågående övervägandena. Bostadskommitténs arbete beräknas enligt vad i budgetpropositionen (prop. 1984/85:100, bil. 13, s. 8) angivits vara avslutat under år 1985. Resultatet av de pågående övervägandena bör avvaktas. Motion 1137 (c) avstyrks sålunda.

4.2 Bostadsförsörjningslagen m. m.

Den kommunala bostadsförsörjningsplaneringen är reglerad i bl. a. bostadsförsörjningslagen som innehåller bestämmelser om kommunernas grundläggande befogenheter och skyldigheter på bostadsförsörjningsområdet. I lagen åläggs kommunerna att bedriva en fortlöpande bostadsförsörjningsplanering. Planeringen skall komma till uttryck i ett program som

skall antas av kommunfullmäktige och som skall vara kommunernas samlade handlingsprogram för bostadsförsörjningen. Programmet utgör enligt propositionen också en viktig informationskälla för statsmakterna och är därmed ett underlag för beslut i olika bostadspolitiska frågor av övergripande natur.

Föredraganden, som framhåller att en utveckling mot ett självständigt boende inte får innebära att människor överges på grund av oklara ansvarsförhållanden, anser det angeläget att allas rätt till goda boendeförhållanden kommer till tydligt uttryck i *bostadsförsörjningslagen*. En ändring av 3 § första stycket i lagen föreslås så att där slås fast att kommunernas bostadsförsörjningsplanering skall syfta till att "alla i kommunen får en egen bostad av god kvalitet".

I motion 3002 (m) yrkande 1 föreslås att bostadsförsörjningslagen upphävs, medan i motion 3004 (c) yrkande 1 riksdagen föreslås avslå regeringsförslaget om en ändring av bostadsförsörjningslagen.

Utskottet behandlar inledningsvis förslaget i motion 3002 (m) yrkande 1 om *upphävande av bostadsförsörjningslagen*. Motionärerna hänvisar till motion 2707 (m). Enligt motionärerna finns i denna motion motiv till varför lagen skall avskaffas. Såvitt utskottet har kunnat finna föreslås inte i motion 2707 (m) att lagen skall upphävas. Däremot begärs i motionen att lagen skall utvärderas. Några motiv för ett upphävande finns sålunda inte i motionen. Inte heller under utskottsbehandlingen har några bärande motiv förts fram som innebär att utskottet kan ställa sig bakom förslaget i motion 3002 (m) yrkande 1 om ett upphävande. Motioner (m) om ansvarsfördelningen avseende bostadsplaneringen och bostadsförsörjningen har utskottet tidigare och senast i betänkandet BoU 1984/85:13 tagit ställning till. Därvid har avvisats förslag om ett minskat samhälleligt inflytande över bostadsbyggnandet m. m. enligt de riktlinjer som i dessa motioner förordats. Utskottet kan inte tillstyrka den nu behandlade motionen. Motionärernas förslag går uppenbarligen inte att förena med de riktlinjer som stöds av en stor majoritet av riksdagen.

Utskottet övergår nu till att behandla frågan om *ändring i bostadsförsörjningslagen*.

I motion 3004 (c) anges att bostadsförsörjningslagen redan i dag inbegriper gamla, sjuka och handikappade och att den därför inte behöver ändras. Motionärerna kritiserar det i propositionen föreslagna begreppet "god kvalitet".

I propositionen (s. 17–18) har enligt utskottets uppfattning tillräckliga motiv anförts som motiverar att den föreslagna lagändringen genomförs. Beträffande begreppet "egen bostad av god kvalitet" avses enligt föredraganden en bostad som upplåts på sedvanligt sätt och som har god utrymmesstandard och modern utrustning i en miljö som ger förutsättningar för gemenskap och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Utskottet som delar vad i propositionen anförts förordar att riksdagen

antar förslaget i propositionen om ändring i bostadsförsörjningslagen. Motion 3004 (c) yrkande 1 bör avslås.

Den arbetsgrupp vars betänkande delvis ligger till grund för förslagen i propositionen ansåg att bostadsförsörjningslagen borde kompletteras med en bestämmelse om *samrådsskyldighet mellan kommun och landstingskommun* om bostadsförsörjningsplaneringen.

Efter att bl. a. ha redovisat remissutfallet av gruppens förslag anför föredraganden att han finner att samråd och samverkan mellan kommuner och landsting är en förutsättning för att boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka skall kunna förbättras. Emellertid anför i propositionen att det inte nu är befogat att i lag reglera kommunens samrådsskyldighet. Som motiv för ställningstagandet i propositionen anför att krav på samverkan slås fast i hälso- och sjukvårdslagen samt att lokala överenskommelser om formerna för samarbetet mellan primärvården och socialtjänsten inom en kommun föreligger på flera håll. Samråd anges i propositionen vara en förutsättning för denna samverkan. Den allmänt rådande uppfattningen om detta och hittills gjorda erfarenheter av samverkan mellan huvudmännen pekar enligt föredragandens uppfattning på att det inte finns skäl att nu närmare reglera ansvarsfrågan beträffande denna samrådsverksamhet.

I motionerna 2999 (vpk) yrkande 1 a och 3000 (s) yrkande 2 föreslås riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att samrådsskyldigheten mellan kommuner och landsting om bostadsförsörjningsplaneringen skall lagregleras.

Att behov av samverkan mellan kommun och landstingskommun finns och att sådan samverkan föreligger på flera håll framgår av propositionen samt av vissa av de remisser som avgivits över arbetsgruppens förslag. Även enligt utskottets uppfattning är en god samverkan mellan kommun och landstingskommun betydelsefull för att uppnå de eftersträfvade målen om ett bättre boende för gamla, handikappade och långvarigt sjuka. Det kan hävdas att en lagfäst samrådsskyldighet skulle kunna förbättra förutsättningarna för samverkan. Utskottet har emellertid tagit intryck av vad i propositionen anförts bl. a. om de samverkansformer m. m. som vuxit fram på frivillig väg. Utskottet anser mot bakgrund härav att det nu inte finns tillräckliga skäl att förorda en lagreglering av samrådsskyldigheten. Om kommande erfarenheter ger vid handen att en lagreglering behövs förutsätter utskottet att regeringen tar initiativ i frågan och återkommer till riksdagen i ärendet. Med hänvisning till vad nu anförts finner utskottet det inte erforderligt för riksdagen att nu besluta om en lagfäst skyldighet för kommunen att samråda med landstingskommunen. Motionerna 2999 (vpk) yrkande 1 a och 3000 (s) yrkande 2 avstyrks.

4.3 Vissa regler av betydelse för bostadsbebyggelsens utformning m. m.

4.3.1 Tekniska regler

I propositionen erinras om att byggnadsstadgan och Svensk byggnorm (SBN) innehåller en rad krav av generell natur bl. a. om byggnaders tillgänglighet, utrymmen och utrustning. Efter att ha redovisat den ovan nämnda arbetsgruppens uppfattning om att en tillämpning av byggbestämmelserna ger en tillräckligt god standard och rymlighet i bostäderna även för flertalet människor med funktionsnedsättningar anför föredraganden att det även i fortsättningen bör vara en strävan att generellt verkande byggbestämmelser skall vägleda utformningen m. m. av de lägenheter som byggs eller byggs om. Speciella krav för bostäder för gamla, sjuka och handikappade bör därför i princip undvikas. De generella kraven på en god standard bör emellertid inte hindra att hänsyn tas till förutsättningarna i det enskilda fallet. Möjligheten till en flexibel tillämpning bör finnas. I propositionen anges att i det kommande förslaget till ny plan- och bygglag finns regler som innebär att kommunen genom bestämmelser i detaljplan skall kunna ställa lägre krav i skilda avseenden för ombyggnader än vad som följer av de generella byggbestämmelserna om bebyggelsen i området ändå kan anses få långsiktigt godtagbara egenskaper.

Vad nu kortfattat redovisats har inte mött gensvar i motioner på annat sätt än att i motion 2999 (vpk) yrkande 1 b föreslås ett tillkännagivande om att plan- och bygglagen skall ges en utformning som gör det möjligt att bättre än för närvarande hävda *tillgänglighetskravet*. I motion 3000 (s) yrkande 4 föreslås riksdagen uttala att en förutsättning för att ett område skall anses ha långsiktigt godtagbara egenskaper är att den kommunala dispensgivningen från tillgänglighetskravet blir sällsynt samt att en precisering görs av när dispensgivningen skall få förekomma.

Vad angår de i motionerna aktualiserade frågorna vill bostadsutskottet erinra om att utskottet i sitt betänkande om ett bostadsförbättringsprogram (BoU 1983/84:11 s. 14) hade att behandla ett liknande motionsyrkande (s) och att utskottet därvid bl. a. anförde att förekomsten av s. k. områdesbestämmelser inte kunde anses innebära att kommun borde medge avsteg från tillgänglighetskravet för enskilda byggnader men väl ange hur kravet skulle uppfyllas inom området. Utskottet utgick vidare från att kommunerna, som tillagts väsentliga uppgifter när det gäller den fysiska miljön, kan göra de bedömningar och avvägningar som erfordras för att tillgänglighetskravet tillgodoses i rimlig omfattning.

Frågan om utformningen av den fysiska miljön och om tillgänglighetskravet är betydelsefull. Det är inte minst viktigt att kravet kan hävdas i rimlig omfattning vid ombyggnation. Utskottet har därvid ingen annan uppfattning än motionärerna. Såvitt utskottet har sig bekant har någon kritik – i vart fall inte av mera grundläggande natur – riktats mot den ordning som utskottet i sitt ovan nämnda betänkande (BoU 1983/84:11) ansåg borde gälla för

dispensgivningen. I sammanhanget bör också erinras om att en samlad redovisning av bostadsförbättringsprogrammet skall lämnas år 1986. Utskottet förutsätter att regeringen, om så befinns erforderligt, för riksdagen därvid föreslår eventuella ändringar av dispensregeln. Dessutom bör erinras om att riksdagen under nästa riksmöte avses behandla ett förslag till en ny plan- och bygglag. I detta sammanhang kommer även tillgänglighetsfrågorna att övervägas. Med hänvisning till vad nu anförts avstyrker utskottet motionerna 2999 (vpk) yrkande 1 b och 3000 (s) yrkande 4.

4.3.2 Låneregler

Beträffande bostadslånereglernas nuvarande utformning anför i propositionen följande.

Vanliga bostäder och bostadsmiljöer byggs eller byggs om och förbättras till största delen med hjälp av statliga lån och bidrag. Särskilda typer av bostäder, t. ex. lägenheter i servicehus, gruppboheter m. m., och gemensamma utrymmen i anslutning till dessa, byggs likaså med statlig finansiering. I lånesammanhang jämföras med bostäder också vissa bostadsanknutna gemensamhetsutrymmen för begränsade grupper av hushåll. För lån till bostadsutrymmen lämnas räntebidrag. En förutsättning för att lokaler skall få belånas är i princip att de fyller ett normalt behov av boendeservice och i huvudsak är avsedda för dem som bor i området. För lån till lokaler lämnas inte räntebidrag. Reglerna om statliga lån och räntebidrag till bostäder finns i bostadsfinansieringsförordningen (1974:946).

Beträffande gränsen bostäder—institutioner anges i tillämpningsföreskrifterna till förordningen bl. a. att ett grundläggande villkor är att boendet inte får vara underordnat vården. Bostadslån beviljas därför inte till sjukvårdslokaler för slutet eller halvöppen vård och ålderdomshem. Däremot beviljas bostadslån för ombyggnad av ålderdomshem till servicehus. I tillämpningsföreskrifterna finns tämligen noggrant redovisat den utrymmes- och utrustningsstandard som skall gälla för att bostadslån för ny- eller ombyggnad skall kunna beviljas bl. a. för olika typer av bostäder. I föreskrifterna anges t. ex. att vid ombyggnad av ålderdomshem till servicehus utgångspunkten skall vara att bostaden i princip skall uppfylla nybyggnadsstandard men att vissa avsteg från detta krav skall kunna göras i det enskilda fallet. Vidare anges att ett självständigt boende skall vara garanterat genom hyreskontrakt av normalt slag. Slutligen anges i föreskrifterna att i vissa fall delar av den enskilda lägenhetens utrymme eller utrustning kan ha sammanförts till gemensamma utrymmen. Sådana utrymmen är kök, matplats och uppehållsrum. Dock bör antalet enskilda lägenheter som delar sådana gemensamma utrymmen inte överstiga åtta-tio.

Efter att ha redovisat arbetsgruppens och remissinstansernas uppfattning om lånereglernas utformning anger föredraganden att tre krav bör ställas för att bostadslån skall lämnas. Det skall vara frågan om fullvärdiga bostäder och om permanentbostäder. Ett ytterligare villkor är att ett självständigt boende

skall vara garanterat genom direkt upplåtelse av normalt slag.

När det gäller de två sistnämnda kraven har socialutskottet ingen erinran mot vad i propositionen anförts. Däremot diskuteras med anledning av motionerna 3000 (s), 3003 (fp) och 3004 (c) i socialutskottets yttrande tämligen ingående *begreppet fullvärdig bostad*. Socialutskottet konstaterar att pensionärerna blir allt äldre och att allt fler bor kvar längre i egen bostad. När dessa pensionärer till sist måste flytta från sin ursprungliga bostad kan det behövas tillgång till en boendeform inom äldreomsorgen där helinackordering och tillsyn kan ges på ungefär samma sätt som på ålderdomshemmen. Enligt socialutskottets mening bör det även i fortsättningen finnas en boendeform som ligger mellan å ena sidan eget boende/servicehusboende och å andra sidan vård inom långtidssjukvården. Detta boende kräver dock enligt socialutskottet en god boendestandard som tillgodoser de äldres anspråk på frihet och integritet. Var och en bör sålunda ha ett eget rum med större utrymme än vad som förekommer i många ålderdomshem och med möjlighet att själv bestämma om möblering o. d. Toalett och dusch måste finnas till varje rum. Kokmöjlighet bör också finnas. Boendet bör grundas på personligt hyreskontrakt. Till boendet skall knytas tillsyn och möjlighet till hjälp dygnet runt.

Reglerna för bostadslån bör utformas så att de stimulerar till önskvärd utveckling och omstrukturering inom äldreomsorgen. Enligt socialutskottets mening bör därför reglerna i bostadsfinansieringsförordningen anpassas så att bostadslån kan utgå för att inrätta ett sådant boende som utskottet har angett, oavsett om det är frågan om nybyggnad eller om om- och tillbyggnad av ett befintligt ålderdomshem.

Socialutskottet framhåller att det anförda inte innebär att utskottet förordar att ålderdomshemmen bevaras i befintligt skick. Vad utskottet förordar är ett avsevärt bättre boende än ålderdomshemmen vanligen erbjuder, men med ett bibehållande av den omsorgsnivå ålderdomshemmen traditionellt håller. Det är fråga om ett självständigt boende, men med mera service och personlig omvårdnad för de boende och med flera kollektiva funktioner i anslutning till bostaden. Vad gäller bostadslån bör därför samma förutsättningar gälla som för andra former av serviceboende.

Vad utskottet anfört angående bostadslån för ny- och ombyggnad av vissa bostäder för äldre bör enligt socialutskottets mening ges regeringen till känna.

Bostadsutskottet vill inledningsvis slå fast att de regler m. m. som i dag vägleder handlandet utgår från uppfattningen att bostadslån i princip skall vara förbehållet finansiering av bostäder medan olika former av vårdlokaler m. m. skall finansieras i annan ordning. Graden av vård och utformningen av vårderna i anslutning till boendet är en fråga som primärt faller inom socialutskottets beredningsområde. Bostadsutskottet har inte anledning att kommentera vad i socialutskottets yttrande anförts om hur vårderna bör ordnas vid olika former av serviceboende. Bostadsutskottet vill i stället

betona vad socialutskottet anför om att i den boendeform utskottet förordar kokmöjligheter samt toalett och dusch bör finnas i varje rum. Bostadsutskottet gör den bedömningen att en sådan ordning låter sig förenas med vad i propositionen anförts beträffande kravet på fullvärdiga bostäder samt vad där angivits om behovet av flexibilitet i tillämpningen av kravet när det gäller gruppboendestäder. Beträffande sådana bostäder anges i propositionen att flexibiliteten kan gälla fördelningen av boendefunktionerna på privat resp. kollektiv del av bostaden. Bostadsutskottet vill för sin del tillägga att det också bör finnas möjligheter att vid ombyggnad i speciella fall och i mindre omfattning – t. ex. med hänsyn till byggnadstekniska förutsättningar – göra avsteg från upprustnings- och utrymmesnormerna dock med bibehållande av den inriktning bostadsutskottet förordat ovan.

Bostadsutskottet anser också att det är möjligt att med tillämpning av de principer som angivits i propositionen i allt väsentligt förverkliga även den form av boende och vård som socialutskottet behandlat i sitt yttrande. För att emellertid klargöra riksdagens uppfattning såvitt avser utformningen och finansieringen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad bostadsutskottet nu anför.

I propositionen anges vidare att vissa villkor måste ställas även beträffande bostadens integrering i bebyggelsemiljön, något som enligt föredraganden innebär att bostadslån normalt inte bör lämnas till ombyggnader av exempelvis ålderdomshem och sjukhem som ligger utanför tätort och som har dålig tillgång till vad som i propositionen kallas vanlig boendeservice. Begreppet boendeservice förklaras närmare i avsnittet 4.6 nedan. Även om det från skilda utgångspunkter kan hävdas att tillgången till vanlig boendeservice är en viktig del av boendemiljön bör det vid en flexibel tolkning vara lämpligt och ibland – inte minst med hänsyn till de boende – också önskvärt att bostadslån kan lämnas även för ombyggnader utanför tätort. En alltför konsekvent tillämpning av kravet på boendeservice kan innebära att boendemiljöer, som av pensionärerna m. fl. i det enskilda fallet upplevs som en tillgång, kan komma att behöva överges därför att i dessa miljöer inte finns tillgång till vanlig boendeservice. Överväganden om lokaliseringen m. m. av de bostäder som nu diskuteras kan förutsättas bli uppmärksammade i den kommunala planeringen. Det bör finnas goda möjligheter att i det enskilda fallet avgöra om bostadslån bör kunna beviljas även vid ombyggnad av ålderdomshem utanför tätort. Vad nu anförts i kombination med ett flexibelt synsätt även i dessa frågor bör kunna innebära att i och för sig goda boendemiljöer behålls även om boendeservicen inte i alla fall blir av en i och för sig önskvärd omfattning.

Vad utskottet nu anför om begreppet fullvärdig bostad, om flexibilitet i tillämpningen beträffande ombyggnad av ålderdomshem utanför tätort samt om fördelning av boendefunktionerna på kollektiv resp. privat del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det anförda innebär i viss omfattning en anslutning till vad i motionerna 3000 (s) yrkande 1, 3003 (fp)

yrkande 2 och 3004 (c) yrkande 2 förordats. Utskottet finner det motiverat att regeringen i lämpligt sammanhang för riksdagen redovisar utfallet av tillämpningen av den i propositionen och i detta betänkande föreslagna inriktningen av bostadslångivningen m. m. En sådan redovisning bör lämnas när de nya reglerna varit i kraft några år.

I motion 3003 (fp) yrkande 3 föreslås riksdagen ge regeringen till känna vad i motionen anförts om *lån till ombyggnad av institutioner som är yngre än 30 år*.

Huvudregeln i bostadsfinansieringsförordningen är att bostadslån för ombyggnad inte lämnas för hus som är yngre än 30 år.

Enligt vad utskottet erfarit är det för närvarande inte ovanligt att dispenser ges så att ålderdomshem som är yngre än 30 år kan byggas om med stöd av bostadslån. Utskottet har även erfarit att 30-årsregeln övervägs i bostadsdepartementet.

Med hänvisning till de faktiska möjligheterna som finns att få bostadslån även för de ombyggnadsfall motionärerna aktualiserat och mot bakgrund av pågående översyn avstyrker utskottet bifall till motion 3003 (fp) yrkande 3.

Slutligen behandlar utskottet i detta avsnitt motion 2999 (vpk) yrkande 1 c. I yrkandet föreslås ett riksdagens tillkännagivande om att bostadslån skall kunna utgå även i fortsättningen för att finansiera *trygghetslarm*.

För närvarande är det möjligt att inom ramen för bostadsfinansieringsförordningen finansiera bl. a. trygghetslarm. I propositionen anges att trygghetslarm numera kan finansieras inom det nya systemet för statsbidrag till barnomsorg och social hemhjälp.

Föredraganden anser att möjligheterna att finansiera trygghetslarm med statligt bostadsstöd bör avvecklas.

Utskottet, som delar denna uppfattning, anser att statens finansieringsstöd avseende trygghetslarm bör lämnas inom statsbidragssystemet för barnomsorg och social hemhjälp. Motion 2999 (vpk) yrkande 1 c avstyrks sålunda.

4.4 Individuell bostadsanpassning

4.4.1 Tillämpningsområdet för bostadsanpassningsbidragen

I propositionen lämnas förslag till vissa ändringar i *tillämpningsområdet för bostadsanpassningsbidragen*.

Bostadsanpassningsbidrag lämnas för sådanan individuella anpassningsåtgärder inom och i anslutning till en bostadslägenhet som behövs för att den skall vara ändamålsenlig som bostad för den handikappade. Bidrag lämnas med ett belopp som motsvarar skäligen kostnad för anpassningsåtgärden.

Enligt föredraganden kan kravet på skälig kostnad leda till att vissa anpassningsåtgärder utförs på ett sätt som försvårar förhållandena för anhöriga, hemtjänstens personal eller andra som hjälper den handikappade i bostaden. Vid bedömningen av vad som skall anses vara skälig kostnad skall enligt förslaget hänsyn därför också tas till att åtgärden bör utformas på ett

sådant sätt att bostaden kan användas även av icke handikappade medlemmar av den handikappades hushåll eller av person som regelbundet hjälper den handikappade i bostaden.

I propositionen anförs vidare att många svårt handikappade vuxna inte har möjlighet att bo eller vistas i exempelvis föräldrars eller barns hem på grund av att dessa bostäder inte är handikappanpassade och eftersom stöd för anpassning av sådana bostäder inte kan lämnas enligt gällande bestämmelser.

Föredraganden anser mot bakgrund härav att tillämpningsområdet för bostadsanpassningsbidragen bör vidgas så att det blir möjligt att lämna stöd för anpassning av alla bostäder för permanent bruk där en svårt handikappad person regelbundet vistas under vissa perioder. En förutsättning för att stöd skall kunna utgå bör dock, enligt förslaget, vara dels att det gäller svåra funktionsnedsättningar, dels att den handikappades periodiska vistelse i en sådan bostad bedöms vara regelbunden och av långsiktig karaktär.

Förslagen i vad avser vissa ändringar i tillämpningsområdet för bostadsanpassningsbidragen har inte i motioner eller annorledes mött invändningar. Regeringens förslag tillstyrks av utskottet i nu aktuell del.

I detta sammanhang behandlar utskottet dessutom förslaget i motion 2999 (vpk) yrkande 1 e om *bostadsanpassningsbidrag till toalett i närlokal*. Enligt motionärerna bör reglerna för bostadsanpassningsbidrag vidgas så att de omfattar också handikappanpassning t. ex. av toalett i närlokal.

Arbetsgruppen föreslog i sitt betänkande att möjligheterna att systematiskt och i förebyggande syfte förbättra handikappanpassningen av bostäder och närmiljö skulle ses över. Föredraganden aviserar bl. a. mot bakgrund härav att han avser ge bostadsstyrelsen i uppdrag att utreda formerna för statens stöd till handikappanpassning av bostäder och närmiljö i dessa avseenden. Ytterligare överväganden rörande tillämpningsområdet för bostadsanpassningsbidragen bör enligt bostadsutskottets mening anstå i avvaktan härpå. Motion 2999 (vpk) yrkande 1 e avstyrks med hänvisning till aviserade utredningsinsatser.

4.4.2 Återställning av handikappanpassad bostad

Enligt föredragandens mening är det främsta skälet till att en fastighetsägare motsätter sig att en lägenhet handikappanpassas att denne ibland kan drabbas av stora kostnader för att återställa lägenheten i originalskick. Mot bakgrund härav föreslås att ett statligt bidrag för återställning av handikappanpassad bostad skall kunna utgå.

Regeringens förslag innebär att bidrag skall kunna lämnas för återställning av åtgärder för bostadsanpassning i flerbostadshus och i småhus som upplåts med hyresrätt. Bidraget föreslås lämnas för åtgärder som har utförts med statligt stöd till bostadsanpassning. Vad gäller åtgärder som har vidtagits inom en lägenhet skall enligt förslaget bidrag utgå endast i de fall lägenheten

upplåts med hyresrätt. I sådana fall föreslås som villkor för bidrag dock gälla att kommunen har erhållit anvisningsrätt till lägenheten. Statligt bidrag lämnas enligt förslaget bara under förutsättning av att kommunen bidrar med minst hälften av den kostnad som kommunen har godkänt. En ytterligare förutsättning är att den godkända kostnaden överstiger 5 000 kr.

Reglerna om återställningsbidrag föreslås träda i kraft den 1 juli 1985. Statens kostnader för bidraget beräknas till ca 5 milj. kr. per år. Även kommunernas kostnader beräknas uppgå till samma belopp. Avslutningsvis förordas att medel för ändamålet anvisas under anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.

I motion 2999 (vpk) yrkande 1 d framhålls att förslaget om att bidrag skall kunna utgå för att återställa en lägenhet är bra men att det är en otillräcklig åtgärd. Enligt motionärerna måste en handikappad person ges en ovillkorlig rätt att få sin bostad anpassad och inte heller behöva riskera ersättningskrav från fastighetsägaren vid t. ex. avflyttning. En sådan rättighet bör enligt motionsförslaget slås fast i hyreslagstiftningen.

Förslaget om att införa ett statligt bidrag för återställning av handikappanpassad lägenhet avvisas i motion 3002 (m) yrkande 2. Enligt motionärerna borde det i stället vara så att lägenheter som anpassats för t. ex. handikappade även i fortsättningen används för detta ändamål. Kommunerna skulle med tiden härigenom få ett antal anpassade lägenheter som kunde disponeras bl. a. för handikappade. En sådan ordning torde enligt motionärerna bli avsevärt billigare än att först bygga om en lägenhet för att öka tillgängligheten och därefter minska tillgängligheten genom en ny ombyggnad.

Inledningsvis behandlar utskottet förslaget om *införande av bidrag för återställning av handikappanpassad bostad*.

Enligt förordningen (1982:639) om bostadsanpassningsbidrag är det en förutsättning för bidrag att fastighetsägaren skriftligen medger att den handikappade inte skall behöva återställa lägenheten i ursprungligt skick vid avflyttning eller i annat fall. Som framhålls i propositionen har i flera fall fastighetsägare inte ansett sig kunna tillgodose detta krav. Följden härav har blivit att anpassningen inte skett och att den handikappade tvingats flytta.

Det är enligt bostadsutskottets mening mot bakgrund härav som förslaget om att införa ett bidrag för återställning av anpassad bostad skall ses. Genom att erbjuda fastighetsägarna ersättning för större återställningskostnader borde, som föredraganden framhåller, möjligheterna att erhålla medgivande till *anpassning underlättas* väsentligt. Härigenom främjas också målet att gamla, handikappade och sjuka skall få möjlighet till ett självständigt boende med eget kontrakt.

I propositionen framhålls att återställning av en anpassad bostad endast bör ske om den utförda anpassningen är till nackdel för andra boende. Utskottet delar naturligtvis denna uppfattning. När en anpassad bostad blir hyresledig bör, i enlighet med vad som anförs i propositionen, möjligheten att anvisa den aktuella bostaden till de bostadssökande först provas. Den

kommunala anvisningsrätten torde också skapa förutsättningar för ett sådant förfarande. Endast om bostaden inte kunnat anvisas till annan person bör – enligt förslaget i propositionen – återställningsbidrag kunna utgå. Att i enlighet med förslaget i motion 3002 (m) yrkande 2 helt ersätta återställningsbidragen med en kommunal förmedling av handikappanpassade bostäder till i första hand andra handikappade torde enligt utskottets mening däremot knappast vara möjligt bl. a. därför att anpassningen är individuell. Motion 3002 (m) yrkande 2 avstyrks med hänvisning till vad som anförts. Förslaget i propositionen tillstyrks.

Avslutningsvis behandlar utskottet i detta avsnitt förslaget i motion 2999 (vpk) yrkande 1 d om att handikappade skall få en *ovillkorlig rätt till bostadsanpassning*.

Förslaget i motion 2999 (vpk) om att handikappade genom hyreslagstiftningen skall ges en ovillkorlig rätt till bostadsanpassning utgår ifrån antagandet att de föreslagna återställningsbidragen inte skulle utgöra en tillräcklig garanti för att fastighetsägarna skall medge att anpassning sker. Enligt bostadsutskottets mening finns inte nu möjlighet att bedöma effekterna av återställningsbidragen. Effekterna av dem bör enligt utskottets uppfattning avvaktas innan ställning tas till behovet av ytterligare åtgärder. Motion 2999 (vpk) yrkande 1 d avstyrks med hänvisning till det anförda. Det får förutsättas att regeringen med uppmärksamhet följer utvecklingen och om så visar sig erforderligt återkommer till riksdagen med förslag till ytterligare åtgärder.

Till frågan om anslag återkommer utskottet nedan (avsnitt 4.8).

4.5 Tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark

Det är enligt föredragande statsrådets mening önskvärt att åtgärder vidtas för att förbättra tillgängligheten i den yttre miljön. Föredraganden anser därför att en stimulans för sådana åtgärder bör införas och föreslår ett statligt bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder i den yttre miljön. Bidraget föreslås lämnat med ett belopp som motsvarar högst 30 % av kostnaden. Beslut om bidragsmedel skall enligt förslaget meddelas av regeringen.

Enligt förslaget skall bidraget avse generella åtgärder som vidtas samordnat, oftast av flera fastighetsägare, t. ex. för att underlätta förflyttningar mellan bostadshusens entréer och till olika fritids- och servicelokaler i området. Det avses alltså inte lämnas för individuella anpassningsåtgärder inom en fastighet, för en viss person eller en viss grupp av handikappade. Bidraget skall enligt förslaget avse åtgärder på kvartersmark för bostadsändamål.

En ram på 10 milj. kr. årligen fr. o. m. budgetåret 1985/86 bör enligt regeringsförslaget fastställas för verksamheten. Medel föreslås anvisade under anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. Något medelsbehov beräknas dock inte uppstå under budgetåret 1985/86.

I motion 3002 (m) yrkande 3 framhålls att frågan om tillgänglighetsskapande åtgärder i den yttre miljön ligger inom kommunens ansvar. Ett statligt bidrag är enligt motionärerna därför onödigt och bör enligt deras mening inte införas. I konsekvens härmed föreslås i motionens yrkande 4 att någon medelsram för verksamheten inte skall fastställas.

Motionärerna i motion 2999 (vpk) yrkande 2 ansluter sig till förslaget om att ett statligt bidrag skall införas för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark. Däremot anser de att beslutsramen är alltför begränsad. De föreslår att den ökas från 10 till 20 milj. kr.

Även motionärerna i motion 3003 (fp) yrkande 6 är positiva till förslaget om införande av ett statligt bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark, men anser att den föreslagna beslutsramen är för liten. De föreslår därför att ramen fördubblas till 20 milj. kr.

Utskottet behandlar först frågan om *införande av ett statligt bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark*.

Det torde råda en bred enighet om att bostadsbeståndet behöver anpassas för att främja kvarboende för äldre, handikappade och sjuka. Behovet av anpassning gäller i hög grad också den omgivande miljön. En anpassning enbart av bostaden och utrymmen i anslutning till denna är enligt bostadsutskottets mening inte tillräcklig för att ge förutsättningar för ett fullvärdigt och självständigt boende. Förutsättningar härför kan bara skapas genom att göra även närmiljön användbar för personer vilkas rörelse- eller orienteringsförmåga är nedsatt till följd av ålder, sjukdom eller handikapp. Det är mot bakgrund härav viktigt att åtgärder vidtas för att stimulera tillkomsten av åtgärder som förbättrar tillgängligheten i den yttre miljön. Bostadsutskottet tillstyrker med hänvisning härtill regeringens förslag om införandet av ett statligt bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att motion 3002 (m) yrkande 3 avstyrks.

Utskottet övergår nu till att behandla frågan om *ram för beslut om bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark*.

I propositionen förordas att en ram på 10 milj. kr. årligen skall fastställas för den nu aktuella verksamheten. Utskottet tillstyrker regeringsförslaget i denna del. Motionerna 2999 (vpk) yrkande 2, 3002 (m) yrkande 4 samt 3003 (fp) yrkande 6 avstyrks därmed.

4.6 Försöksverksamhet med boendeservice

Det är enligt föredragandens mening angeläget att samhällets insatser för att tillhandahålla tjänster i högre grad utformas så att de ger stöd för att utveckla även den sociala närmiljön. Genom en ökad samverkan mellan samhälle, föreningsliv, bostadsförvaltare och näringsliv kan enligt propositionen dessa insatser ytterligare förstärkas. En förutsättning för att detta skall kunna ske anges dock vara att den sektorisering som i så hög grad

präglar insatserna i dag kan brytas. Den fortsatta utbyggnaden av den sociala hemhjälpen och den öppna vården bör därför enligt bostadsministrerns uppfattning utnyttjas också till att förbättra den sociala miljön i allmänhet i bostadsområdena.

För att underlätta och stimulera den beskrivna utvecklingen föreslås att – inom ramen för en försöksverksamhet – ett statligt bidrag skall lämnas under en femårsperiod för uppbyggnad av integrerad boendeservice. Bidraget skall enligt förslaget vara ett engångsbidrag för att täcka en del av investerings- och/eller driftskostnaderna under ett inledningsskede. Beslut om bidrag skall enligt förslaget meddelas av regeringen.

Som villkor för bidrag bör enligt regeringsförslaget bl. a. gälla att verksamheten har en tydlig lokal prägel och att den har tillstyrkts av kommunen. Kommunen torde enligt föredraganden även komma att medverka i den tilltänkta verksamheten inom ramen för socialtjänsten, fritids- och kulturverksamheten etc.

För försöksverksamheten föreslås att en särskild ram om 10 milj. kr. per budgetår fastställs av riksdagen. Enligt förslaget bör ramen vara så utformad att eventuellt outnyttjade delar vid budgetårets utgång får disponeras påföljande budgetår, dock längst t. o. m. budgetåret 1989/90.

Totalt föreslås i propositionen att ca 20 milj. kr. avsätts per år under en femårsperiod för att försöksverksamheten skall få tillräcklig bredd. Utöver den ovan redovisade ramen om 10 milj. kr. anføres att ytterligare medel avses erhållas dels från anslaget G 1. Bidrag till social hemhjälp under socialdepartementets huvudtitel, dels i form av understöd från allmänna arvsfonden.

Avslutningsvis föreslås i propositionen att ytterligare 10 milj. kr. tillförs anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. för budgetåret 1985/86 för att finansiera verksamheten.

Enligt motion 3002 (m) yrkande 5 bör något bidrag inte utgå. Enligt motionärernas uppfattning är boendeservice ett typexempel på vad som är en kommunal angelägenhet. I enlighet härmed föreslås i motionens yrkande 6 att någon bidragsram för verksamheten inte skall beviljas.

I motion 3003 (fp) yrkande 7 framhåller motionärerna att de är positiva till förslaget om bidrag till försöksverksamhet med integrerad boendeservice. Enligt motionärerna är verksamheten mycket angelägen. De föreslår därför att bidrag får lämnas inom en ram av 30 milj. kr. under vart och ett av budgetåren 1985/86–1989/90 och att eventuellt outnyttjad del av ramen för ett budgetår får utnyttjas påföljande budgetår.

Motivledes anføres i motion 2999 (vpk) dessutom att de medel som föreslås avsätta för försöksverksamheten med boendeservice – totalt 20 milj. kr. per år under en femårsperiod – i sin helhet bör upptas under anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. Medlen bör enligt motionärerna inte blandas ihop med socialdepartementets anslag G 1. Bidrag till social hemhjälp eller med understöd ur allmänna arvsfonden.

Inledningsvis tar utskottet upp frågan om *införande av ett statligt bidrag*

för försöksverksamhet med integrerad boendeservice. Begreppet boendeservice som det används i propositionen och detta betänkande är en sammanfattande benämning på den samlade service som finns i eller nära bostaden. Begreppet innefattar sålunda bl. a. åldrings-, sjuk- och handikappservice av olika slag, fritidsservice och kulturdistribution, mathållning i servering eller distribution av färdig mat till hushållen, bostadsvård, städhjälp, tvätt och klädvård samt varudistribution och expeditiva tjänster av olika slag.

Som framhålls i propositionen är en bra boendeservice en av de viktigaste förutsättningarna för en självständig livsföring. Det är enligt bostadsutskottets mening viktigt att samhällets insatser för att tillhandahålla tjänster i högre grad utformas så att de ger stöd för att utveckla den sociala närmiljön. En integrerad boendeservice får anses vara en viktig del i en sådan utveckling. Utskottet tillstyrker förslaget om att ett statligt bidrag lämnas under en femårsperiod för uppbyggnad av integrerad boendeservice i enlighet med de riktlinjer som angivits i propositionen. Utskottet avstyrker därmed förslaget i motion 3002 (m) yrkande 5 om att något bidrag inte skall utgå.

Regeringens förslag tillstyrks även i vad avser *ram för bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice.* Vad som anförts i motion 3002 (m) yrkande 6 om att någon ram inte skall beviljas och i motion 3003 (fp) yrkande 7 om att ramen skall höjas avstyrks.

Till frågan om anslag återkommer utskottet nedan (avsnitt 4.8).

I detta sammanhang behandlar utskottet även två motionsförslag om *räntebidrag för vissa lokaler.*

I motion 2999 (vpk) yrkande 1 f förordas att räntebidrag även i fortsättningen skall utgå till vissa lokaler för kommunal service till äldre m. fl. I syfte att stimulera en decentraliserad utbyggnad av sådana lokaler t. ex. i bostadsområden med stor andel äldre bör dock enligt motionärerna storleken på de lokaler som kan få räntebidrag begränsas hårdare än i dag.

I motion 3001 (s) framhålls att för många äldre och handikappade är möjligheten till eget boende beroende av vilken hjälp och service kommunen kan erbjuda. Det kan enligt motionären därför vara nödvändigt att i framtiden bygga mindre dagcentraler, inkluderande personallokaler, i direkt anslutning till bostäderna i området. För denna boendekategori är sådana lokaler ett lika viktigt bostadskomplement som *andra gemensamma utrymmen.* Mot bakgrund härav förordas i motionen att personallokaler bör inräknas i de utrymmen för boendeservice som skall berättiga till räntebidrag för lån.

Enligt bestämmelserna i bostadsfinansieringsförordningen (1974:946) lämnas räntebidrag för lån till vissa bostadsanknutna gemensamhetsutrymmen för begränsade grupper av hushåll.

I propositionen framhålls att grundprincipen bör vara att rätten till räntebidrag förbehålls utrymmen för vilka de boende betalar hyra eller liknande. Samtidigt anføres att denna princip inte innebär någon inskränkning

i möjligheterna att erhålla räntebidrag för lån till bostadskomplement i form av t. ex. gemensamma tvättstugor, kök, matrum eller andra lokaler och utrymmen för vilka kostnaderna tas ut av de boende i form av hyra eller avgift för bostaden. Däremot skall enligt propositionen räntebidrag inte lämnas för lån som avser lokaler av typen restaurang, restaurangkök samt lokaler för förmedling av varor eller tjänster, t. ex. här- och fotvård, personallokaler, reception o. d.

Det är enligt bostadsutskottets mening rimligt att räntebidrag utgår till sådana bostadskomplement i enlighet med de principer som angivits i propositionen. Utskottet är mot bakgrund härav inte berett förorda att räntebidragen också utsträcks till att omfatta de lokaler m. m. som föreslås i motionerna 2999 (vpk) yrkande 1 f samt 3001 (s). Motionerna avstyrks.

4.7 Utveckling av billigare hissinstallationer

Statens råd för byggnadsforskning har tillsatt en särskild hissgrupp för att samordna insatserna i samband med teknikupphandling av hissar. De hittillsvarande insatserna har främst ägnats åt hissinstallationer i trevånings småhus.

Enligt vad i propositionen anføres har gruppens arbete varit framgångsrikt. Syftet med arbetet är bl. a. att på olika sätt minska kostnaden för hissinstallationer.

Det är enligt föredragandens uppfattning utomordentligt angeläget att öka satsningen på att utveckla kostnadsbesparande hissinstallationer. Det är ett samhällsekonomiskt intresse att kostnaderna är så låga som möjligt. I propositionen förordas därför att särskilda medel ställs till förfogande för att stödja projekt som syftar till en bredare introduktion av billigare hisstyper och nya tekniska lösningar för hissinstallationer främst i trevåningshus. Stödet bör enligt förslaget avse kostnader i skedet mellan sådant forsknings- och utvecklingsarbete som kan finansieras inom ramen för byggforskningsrådets och styrelsens för teknisk utveckling ordinarie verksamhet och sådana byggplatsarbeten som kan finansieras med bostadslån och hissbidrag.

Enligt förslaget skall stöd medges intill ett belopp av sammanlagt 6 milj. kr. under åren 1985 och 1986. Kostnaderna föreslås täckas inom ramen för de medel som riksdagen har anvisat för bidrag till hissinstallationer och belasta anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.

Enligt motion 3002 (m) yrkande 8 är tillgång till hiss en förutsättning för att gamla och handikappade skall kunna bo kvar i sina lägenheter. En utveckling av billigare hissinstallationer är enligt motionärerna angelägen så att fler kan få råd att installera hiss. Enligt motionärerna borde sådana installationer vara ett huvudsakligt intresse för industrin. Forskningen på detta område föreslås ske genom prioriteringar inom anslaget B 13. Byggnadsforskning och inte som regeringen föreslår inom anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.

I motion 3003 (fp) yrkande 5 framhålls att bostadsstyrelsen har begärt att 10 milj. kr. av de medel som avsatts för hissbidrag skall få disponeras av byggforskningsrådets hissgrupp. Enligt motionärerna rör det sig om missriktade besparingar när regeringen nu föreslår att endast 6 milj. kr. skall beviljas. Även om kostnaderna för en hissinstallation minskar väsentligt räcker 300 milj. kr. i hissbidrag endast till några tusen hissar och det måste enligt motionärerna därför vara förnuftigt att anslå mer pengar till en verksamhet som kan medverka till att priserna för hissinstallationer hålls nere.

Bostadsutskottet delar bostadsministerns uppfattning om vikten av att öka satsningen på att utveckla kostnadsbesparande hissinstallationer. *Bidrag till samupphandling och teknikutveckling avseende hissinstallationer* bör därför utgå i enlighet med regeringsförslaget. Även i vad avser medelstilldelningen för verksamheten kan utskottet ställa sig bakom regeringens förslag. Sammanlagt 6 milj. kr. bör sålunda få tas i anspråk för ändamålet under 1985 och 1986 inom ramen för de medel som riksdagen har anvisat för bidrag till hissinstallationer. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att motionerna 3002 (m) yrkande 8 och 3003 (fp) yrkande 5 avstyrks.

Avslutningsvis behandlar utskottet i detta sammanhang förslaget i motion 2999 (vpk) yrkande 1 g om *bidrag till hissinstallation i hus med fyra våningar*.

I motionen framhålls att enligt gällande regler ges bidrag för installation av hiss i bostadshus med mer än tre våningar endast om det finns särskilda skäl. Enligt motionärerna är de nuvarande reglerna oklara genom att sökanden inte i förväg kan få besked om finansieringsförutsättningarna, vilket anges orsaka en komplicerad handläggning. Med hänvisning härtill föreslås att reglerna ändras så att hissinstallation i fyrvåningshus generellt kan få bidrag. Samtidigt förordas att bidragsandelen i dessa fall skall sättas lägre för såväl stat som kommun.

De s.k. hissbidragen har i första hand tillkommit för att underlätta finansieringen av hissinstallationer i hus där en installation kan vara svår att förränta. Det är mot bakgrund härav som bidragsgivningen främst har begränsats till att avse installationer i trevåningshus. Om särskilda skäl föreligger kan bidrag utgå även för hus med fler än tre våningar. Sådana särskilda skäl är t. ex. att kostnaden för hissen blir förhållandevis stor per ytenhet eller att det är särskilt angeläget att förbättra tillgängligheten och att kostnaden för hissinstallationen och övriga ombyggnadsåtgärder i projektet överstiger fastighetens ekonomiska bärkraft.

Enligt bostadsutskottets mening bör de ovan redovisade reglerna för när hissbidrag kan beviljas inte nu ändras. Motion 2999 (vpk) yrkande 1 g avstyrks med hänvisning härtill.

4.8 Anslag

I propositionen föreslås att 15 milj. kr. skall anvisas på anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. för budgetåret 1985/86 utöver vad som föreslagits i budgetpropositionen. Av den föreslagna anslagsökningen avser 10 milj. kr. kostnaderna för den förordade försöksverksamheten med integrerad boendeservice, och 5 milj. kr. avser de förordade bidragen för återställning av handikappanpassad bostad.

Motionärerna i motion 3002 (m) yrkande 7 hemställer att något ytterligare anslag inte skall beviljas.

Utskottet har ovan ställt sig bakom förslagen avseende försöksverksamhet med integrerad boendeservice samt återställningsbidrag. Därmed bör även *anslag* för verksamheten beviljas i enlighet med regeringens förslag. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att motion 3002 (m) yrkande 7 avstyrks.

4.9 Vissa övriga frågor

I motion 3000 (s) yrkande 3 anføres att när riksdagen antog regeringens förslag om ett bostadsförbättringsprogram bostadsutskottet bl. a. förutsatte att *regeringen och arbetsmarknadsstyrelsen skulle uppmärksamma behovet av utbildning i tillgänglighetsfrågor* för yrkesarbetare och tekniker med inriktning på reparation, underhåll och ombyggnad. Enligt motionären krävs kunskaper för att ombyggnadsverksamheten verkligen skall fungera både ur verksamhetssynpunkt och utifrån tillgänglighetsaspekter. Det råder dock, enligt motionären, fortfarande stora brister i kunskaperna om tillgänglighet och handikappaspekter. Med hänvisning härtill förordas därför ett tillkännagivande om att utbildningsinsatser måste göras för att handläggande tjänstemän skall få kunskaper i varsam upprustning och tillgänglighetsaspekter.

Som framhålls i motion 3000 (s) kräver genomförandet av bostadsförbättringsprogrammet kunskaper i ombyggnadsfrågor i vid mening av dem som är involverade i genomförandeprocessen. Vissa åtgärder har också vidtagits från statsmakternas sida för att kunna möta det till följd av bostadsförbättringsprogrammet uppkomna kunskapsbehovet. De statliga insatserna har bl. a. gällt stöd till forskning om lämpliga metoder och material samt information i anslutning härtill. Genom dessa insatser har en grund skapats för att föra ut nya lösningar m. m. i själva byggprocessen.

De statliga insatserna har också avsett direkt utbildning av dem som på olika sätt och på olika nivåer är inbegripna i genomförandet av bostadsförbättringsprogrammet. Genom bostadsstyrelsen har sålunda ett omfattande utbildningsprogram genomförts som riktat sig till berörd personal vid styrelsen och vid länsbostadsnämnderna. Länsbostadsnämnderna har i sin tur fört dessa kunskaper vidare till de kommunala förmedlingsorganen m. fl. Senast under april månad i år har dessutom bostadsstyrelsen genomfört en till

länsbostadsnämnderna riktad utbildning i tillgänglighetsfrågor mot bakgrund bl. a. av ändringar i bestämmelserna för bostadsanpassningsbidragen.

Även inom arbetsmarknadsutbildningen har kompletteringsutbildning genomförts för bl. a. yrkesarbetare med inriktning på reparation, om- och tillbyggnad. I mars i år har dessutom skolöverstyrelsen utfärdat en ny läroplan för arbetsmarknadsutbildningen avseende vidareutbildning i renovering, ombyggnad och tillbyggnad. Utbildningen vänder sig till yrkesarbetare och arbetsledare inom husbyggnadsbranschen.

Som framgår av ovanstående framställning har en rad utbildningsinsatser genomförts och kommer att genomföras med inriktning på frågor i anslutning till genomförandet av bostadsförbättringsprogrammet. Utskottet är mot bakgrund härav inte nu berett att förorda ytterligare utbildningsinsatser på detta område i enlighet med förslaget i motion 3000 (s) yrkande 3. Det får förutsättas att regeringen och ansvariga myndigheter fortlöpande följer utvecklingen och anpassar utbildningsinsatserna till de behov som finns. Dessutom bör erinras om att vid den kommande utvärderingen av bostadsförbättringsprogrammet det får anses naturligt att den i motionen aktualiserade frågan ytterligare övervägs.

I motion 3003 (fp) yrkande 4 begärs ett riksdagens tillkännagivande om vad som i motionen anförts om *enskilda initiativ inom hemtjänsten*. Enligt motionärerna bör det finnas ett stort utrymme för nytänkande och alternativ inom hemtjänsten och hemsjukvården. Inom vissa områden kan enligt motionsförslaget verksamheten skötas på entreprenad av annan än kommunen, t. ex. ideella föreningar.

Bostadsutskottet har ovan ställt sig bakom förslaget om en försöksverksamhet med integrerad boendeservice. Avsikten med denna försöksverksamhet är bl. a. att genom en ökad samverkan mellan samhälle, föreningsliv, bostadsförvaltare och näringsliv utveckla den sociala närmiljön. Enligt förslaget bör även den sociala hemhjälpn och den öppna vården kunna utnyttjas i detta sammanhang. Frågor kring hemtjänsten och dess organisation med avseende på dess betydelse för bl. a. boendeservicen torde sålunda komma att uppmärksammas inom ramen för den ovan redovisade försöksverksamheten. Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motion 3003 (fp) yrkande 4.

4.10 Hemställen

Utskottet hemställer

1. beträffande *mål och synsätt inom bostadspolitiken för att förbättra boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1984/85:2193 samt 3003 yrkande 1 godkänner vad i regeringsprotokollet förordats.

2. beträffande *pensionärernas ekonomiska möjligheter att bo kvar i egna bostadshus* att riksdagen avslår motion 1984/85:1137.
3. beträffande *upphävande av bostadsförsörjningslagen* att riksdagen avslår motion 1984/85:3002 yrkande 1.
4. beträffande *ändring i bostadsförsörjningslagen* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:3004 yrkande 1 antar vid propositionen och i bilaga I till detta betänkande fogat förslag till lag om ändring i lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m.,
5. beträffande *samrådsskyldighet mellan kommun och landstingskommun* att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2999 yrkande 1 a och 3000 yrkande 2.
6. beträffande *tillgänglighetskravet* att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2999 yrkande 1 b och 3000 yrkande 4.
7. beträffande *begreppet fullvärdig bostad, flexibilitet i tillämpningen beträffande ombyggnad av äldre bostäder utanför tätort samt fördelningen av boendefunktionerna på kollektiv resp. privat del* att riksdagen med anledning av vad i regeringsprotokollet anförts och motionerna 1984/85:3000 yrkande 1, 3003 yrkande 2 samt 3004 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.
8. beträffande *lån till ombyggnad av institutioner som är yngre än 30 år* att riksdagen avslår motion 1984/85:3003 yrkande 3.
9. beträffande *trygghetslarm* att riksdagen avslår motion 1984/85:2999 yrkande 1 c.
10. beträffande *tillämpningsområdet för bostadsanpassningsbidragen* att riksdagen godkänner vad i regeringsprotokollet förordats.
11. beträffande *bostadsanpassningsbidrag till toalet i närlokal* att riksdagen avslår motion 1984/85:2999 yrkande 1 c.
12. beträffande *införande av bidrag för återställning av handikappanpassad bostad* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:3002 yrkande 2 godkänner vad i regeringsprotokollet förordats.
13. beträffande *ovillkorlig rätt till bostadsanpassning* att riksdagen avslår motion 1984/85:2999 yrkande 1 d.
14. beträffande *införande av bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartermark* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:3002 yrkande 3 godkänner vad i regeringsprotokollet förordats.
15. beträffande *ram för beslut om bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartermark* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med anledning av motionerna 1984/85:2999 yrkande 2 samt 3003 yrkande 6 samt med avslag på motion 1984/85:3002 yrkande 4 medger att bidrag får beviljas inom en ram av 10 000 000 kr. under budgetåret 1985/86.

16. beträffande *införande av bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:3002 yrkande 5 godkänner vad i regeringsprotokollet förordats,
17. beträffande *ram för bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med anledning av motion 1984/85:3003 yrkande 7 och med avslag på motion 3002 yrkande 6 medger att bidrag får beviljas inom en ram av 10 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1985/86–1989/90 samt att eventuellt outnyttjad del av ramen för ett budgetår får utnyttjas påföljande budgetår,
18. beträffande *räntebidrag för vissa lokaler* att riksdagen avslår motionerna 1984/85:2999 yrkande 1 f och 3001,
19. beträffande *bidrag till samupphandling och teknikutveckling avseende hissinstallationer* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med anledning av motion 1984/85:3003 yrkande 5 samt med avslag på motion 1984/85:3002 yrkande 8
 - a. godkänner vad i regeringsprotokollet förordats samt medger att sammanlagt 6 000 000 kr. får disponeras för bidrag under åren 1985 och 1986,
 - b. medger att kostnaderna för bidraget under a får betalas av de medel som har anvisats för statsbidrag till hissinstallationer i bostadshus inom det under elfte huvudtiteln uppförda anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.,
20. beträffande *bidrag till hissinstallation i hus med fyra våningar* att riksdagen avslår motion 1984/85:2999 yrkande 1 g,
21. beträffande *anslag* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:3002 yrkande 7, utöver tidigare anvisat (BoU 1984/85:13, rskr. 230) anslag, till *Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.* för budgetåret 1985/86 under elfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av ytterligare 15 000 000 kr.,
22. beträffande *utbildning i tillgänglighetsfrågor* att riksdagen avslår motion 1984/85:3000 yrkande 3,
23. beträffande *enskilda initiativ inom hemtjänsten* att riksdagen avslår motion 1984/85:3003 yrkande 4.

Stockholm den 14 maj 1985

På bostadsutskottets vägnar
KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Oskar Lindkvist (s), Rolf Dahlberg (m), Thure Jadestig (s), Knut Billing (m), Bertil Danielsson (m), Per Olof Håkansson (s), Lennart Nilsson (s), Margareta Gard (m), Kerstin Ekman (fp), Tore Claeson (vpk), Margareta Palmqvist (s), Rune Evensson (s), Agne Hansson (c) och Bengt-Ola Rytter (s).

Reservationer

1. Mål och synsätt inom bostadspolitiken för att förbättra boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka (mom. 1)

Kerstin Ekman (fp) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 6 som börjar "Bostadsutskottet har" och slutar "avstyrks sålunda" bort lyda:

Åtgärder och insatser för äldreomsorg inom boendet, socialtjänst och hälso- och sjukvård skall grundas på normalisering, självbestämmande, inflytande, delaktighet och aktivering. Detta innebär bl. a. att äldre skall kunna leva så länge som möjligt i sin invanda miljö och att den personliga integriteten skall respekteras. Ett uppfyllande av en sådan målsättning förutsätter bra bostäder, väl fungerande närmiljö med tillgång till service av olika slag. Det faktum att en människa behöver vård och tillsyn får inte regelmässigt innebära att han flyttas från sin invanda miljö. I stället måste sjukvården och äldreomsorgen komma till som komplement i den egna bostaden. Målet bör sålunda vara att alla ges tillgång till ett eget självständigt och permanent boende antingen i "vanlig" bostad eller i någon form av serviceboende.

Den vård och service som behövs skall inte vara knuten till en viss boendeform. Olika boendeformer såsom ålderdomshem med en högre servicenivå än för närvarande och lokala sjukhem bör finnas för dem som föredrar ett eget boende. De institutioner som finns kvar måste byggas om så att alla kan få ett eget rum.

Den målsättning för boendet för äldre, handikappade och långvarigt sjuka som utskottet ovan beskrivit ligger i linje med den utformning som i motionerna 2193 (fp) och 3003 (fp) förordats. Förändringen i boendet bör genomföras under en tioårsperiod. Då bör rätten till eget rum och självständigt boende vara genomförd. Regeringen bör vidta åtgärder som gör att det blir möjligt att genomföra denna förändring under det kommande decenniet.

Vad utskottet nu med anledning av vad i propositionen och i de två fp-motionerna anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande mål och synsätt inom bostadspolitiken för att förbättra boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionerna 1984/85:2193 samt 3003 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Upphävande av bostadsförsörjningslagen m. m. (mom. 3-4)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 7 som börjar "Utskottet behandlar" och slutar "av riksdagen",

dels den del av utskottets betänkande som på s. 7 börjar "I propositionen" och på s. 8 slutar "bör avslås" bort lyda:

I motioner från moderata samlingspartiet har vid flera tillfällen förts fram förslag om en avreglering av bostadsmarknaden. Bostadssektorn är det område där offentlig reglering, byråkrati samt generella och individuella subventioner fått störst utbredning. Det är därmed en sektor där avreglering är särskilt angelägen.

Med anledning av vad i propositionen anförts om ändring i bostadsförsörjningslagen vill utskottet framhålla att lagen kom till i en helt annan situation på bostadsbyggandets område än den som föreligger i dag. Lagen, som är från slutet av 1940-talet, avsågs vara ett medel på en bostadsmarknad i expansion vad nybyggandet beträffar. I dag råder helt andra förhållanden. Produktionen av nya bostäder minskar och ligger på en låg nivå. Bostadsförsörjningslagen bör avskaffas. Det samhälleliga inflytande som kan anses nödvändigt i sammanhanget måste ges en mindre omfattning och annorlunda utformning än dagens regelsystem. Vad rör bostadsförsörjningslagen kan dessutom konstateras att statliga och kommunala myndigheter årligen måste lägga ned stora resurser för att tillmötesgå de planeringskrav som ställs upp i lagen. Planeringen har dessutom visat sig stämma dåligt med det byggande som verkligen kommer till stånd. Mot bakgrund av lagens utformning, det minskade byggandet samt med hänvisning till att ett mera marknadsorienterat synsätt bör vara den främsta utgångspunkten för bostadsbyggandet i framtiden bör lagen sålunda upphävas. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motion 3002 (m) yrkande 1 antar vid detta betänkande fogat förslag till lag om upphävande av bostadsförsörjningslagen. Lagen bör upphävas den 1 juli 1985. Regeringens förslag till ändring av lagen samt motion 3004 (c) yrkande 1 avstyrks med hänvisning till det anförda.

dels utskottet under 3-4 bort hemställa

3-4. beträffande *upphävande av bostadsförsörjningslagen m. m.* att riksdagen med anledning av motion 1984/85:3002 yrkande 1 och med avslag på regeringens förslag samt motion 1984/85:3004 yrkande 1 beslutar anta i bilaga till detta betänkande som bilaga 2 fogade och som reservanternas lydelse betecknade förslag till lag om upphävande av lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m.,

3. Ändring i bostadsförsörjningslagen (mom. 4)

Kjell Mattsson och Agne Hansson (båda c) anser att

dels den del av utskottets betänkande som på s. 7 börjar "I propositionen" och på s. 8 slutar "bör avslås" bort lyda:

Bostadsförsörjningslagen inbegriper redan i dag gamla, sjuka och handikappade. Det är redan av detta skäl omotiverat att ändra lagen såsom föreslås i propositionen. Kommunerna har redan i dag det fulla ansvaret för att förbättra bostadsförhållandena för dessa grupper. Servicehus uppförs i ökad omfattning. Ålderdomshem byggs om och rustas upp, och den kommunala hemtjänsten byggs ut.

Landstingen har i många fall redan fattat beslut om nedläggning av stora sjukhus med minskning av antalet vårdplatser inom psykiatri som följd. I samarbete med kommunerna har många redan beretts bostäder ute i samhället. Landstingen och kommunerna samarbetar också för en kraftig utbyggnad av hemsjukvård där inriktningen är att människor så långt möjligt skall få bo kvar i sina bostäder.

Utskottet delar uppfattningen i motion 3004 (c) yrkande 1 om att lagändringen inte är erforderlig för att uppnå syftet om det kommunala ansvaret för att alla i kommunen får en egen bostad av god kvalitet. Lagförslaget i propositionen bör därför inte antas av riksdagen.

dels utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *ändring i bostadsförsörjningslagen* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3004 yrkande 1 och med avslag på regeringens förslag inte antar det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande,

4. Samrådsskyldighet mellan kommun och landstingskommun (mom. 5)

Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 8 som börjar "Att behov" och slutar "yrkande 2 avstyrks" bort lyda:

Arbetsgruppens förslag är, som framgått ovan, att bostadsförsörjningslagen skulle kompletteras med en bestämmelse om skyldighet för kommunen att samråda med landstingskommunen om bostadsförsörjningsplaneringen. Arbetsgruppens förslag har tillstyrkts av en majoritet av de remissinstanser som yttrat sig i frågan bl. a. av handikapporganisationerna. Dessa anser att lagregleringen av kommunernas samrådsskyldighet bör kunna förbättra förutsättningarna för samverkan.

Vad i propositionen anförs om att samråd och samverkan mellan kommuner och landsting är en förutsättning för att boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka borde enligt utskottets uppfatt-

ning inneburit att en ändring i bostadsförsörjningslagen om samrådsskyldighet förelagts riksdagen.

Utskottet bör med anslutning till motionerna 2999 (vpk) och 3000 (s) som sin mening ge regeringen till känna att ett sådant lagförslag presenteras för riksdagen.

dels utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *samrådsskyldighet mellan kommun och landstingskommun* att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:2999 yrkande 1 a och 3000 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Samrådsskyldighet mellan kommun och landstingskommun (mom. 5, motiveringen)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser att den del av utskottets betänkande på s. 8 som börjar "Att behov" och slutar "yrkande 2 avstyrks" bort lyda:

Utskottet har ovan tillstyrkt förslaget i motion 3002 (m) om att bostadsförsörjningslagen bör upphävas. Skäl saknas därför att i sak överväga vad i motionerna 2999 (vpk) och 3000 (s) föreslagits om att i lagen skall ingå en bestämmelse om samverkan mellan kommun och landstingskommun.

6. Tillgänglighetskravet (mom. 6)

Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande som på s. 9 börjar "Vad angår" och på s. 10 slutar "3000 (s) yrkande 4" bort lyda:

Det finns anledning att ställa större krav på samhället när det gäller att få till stånd en bättre tillgänglighet i våra bostäder och bostadsområden. Som framhålls i motion 2999 (vpk) måste ett absolut krav på tillgänglighet fastställas i lag.

Det kan konstateras att i lagrådsremissen med förslag till ny plan- och bygglag anges (3 kap. 10 §) att kravet på tillgänglighet i bostäder skall uppfyllas om det inte är uppenbart oskäligt. Vidare anges i lagrådsremissen att kommun i områdesplan eller detaljplan kan besluta om lägre tillgänglighetskrav i bostäder m. m. än vad som eljest gäller om bebyggelsen inom området får långsiktigt godtagbara egenskaper.

De undantag från tillgänglighetskraven sådana de formulerats i PBL-remissen är inte acceptabla. En högre ambitionsnivå är nödvändig i avsikt att uppnå en bättre handikappanpassning av bostäderna och boendemiljön. Ett absolut krav på tillgänglighet undanröjer också möjligheterna till kompromisser och godtyckliga skälighetsbedömningar.

Utskottet ansluter sig till vad i motion 2999 (vpk) förordats och föreslår att

riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vid utformning av en ny plan- och bygglag den av motionärerna hävdade omfattningen av tillgänglighetskravet skrivs in i lagförslaget. Vad nu angivits innebär i allt väsenligt att även motion 3000 (s) yrkande 4 tillgodosätts.

dels utskottet under 6 bort hemställa

6. beträffande *tillgänglighetskravet* att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:2999 yrkande 1 b och 3000 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Lån till ombyggnad av institutioner som är yngre än 30 år (mom. 8)

Kerstin Ekman (fp) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 13 som börjar "Enligt vad" och slutar "3003 (fp) yrkande 3" bort lyda:

Som förordats i motion 3003 (fp) bör lån till ombyggnad kunna ges för institutioner som är yngre än 30 år. En mycket stor del av ålderdomshemmen och även andra institutioner har byggts under de senaste 20 åren. Om inte dessa institutioner kan få ombyggnadslån försvåras strävandena att erbjuda en bra boendestandard för äldre högst väsentligt.

Riksdagen bör med bifall till motionen som sin mening ge regeringen till känna vad nu anförts om ombyggnadslån till institutioner som är yngre än 30 år.

dels utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *lån till ombyggnad av institutioner som är yngre än 30 år* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3003 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Trygghetslarm (mom. 9)

Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 13 som börjar "Utskottet, som" och slutar "avstyrks sålunda" bort lyda:

Utskottet delar uppfattningen i motion 2999 (vpk) om att trygghetslarm även i fortsättningen bör finansieras inom ramen för bostadsfinansieringsförordningen. Förslaget i propositionen innebär bl. a. en kostnadsövervärtning på kommunerna. Utskottet motsätter sig förslaget. Bostadslån och räntebidrag bör även fortsättningsvis lämnas. Riksdagen bör med bifall till motionen som sin mening ge regeringen detta till känna.

dels utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *trygghetslarm* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2999 yrkande 1 c som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Bostadsanpassningsbidrag till toalett i närlokal (mom. 11)

Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 14 som börjar "Arbetsgruppen föreslog" och slutar "aviserade utredningsinsatser" bort lyda:

Som framhålls i propositionen är det med hänsyn till strävan att underlätta eget boende och kvarboende viktigt att åtgärder för anpassning av boendemiljön kan sättas in i tid. Föredragande statsrådet aviserar bl. a. mot bakgrund härav att han avser att ge bostadsstyrelsen i uppdrag att utreda formerna för statens stöd till handikappanpassning av bostäder och närmiljön i dessa avseenden. I likhet med motionärerna i motion 2999 (vpk) delar utskottet uppfattningen att den aviserade översynen är ett viktigt och nödvändigt steg för att komma till rätta med de brister som fortfarande finns i fråga om bostädernas och närmiljöns handikapptillgänglighet. Översynen får dock inte hindra att åtgärder vidtas för att förbättra tillgängligheten i de fall där det redan nu finns ett påtagligt behov. Ett exempel härpå är toalettutrymmena i närlokaler och motsvarande. Dessa måste enligt bostadsutskottets mening göras tillgängliga också för handikappade så att dessa grupper inte utestängs från möjligheten att använda närlokalerna. Med den betydelse dessa lokaler har bl. a. för den sociala gemenskapen i ett bostadsområde är det viktigt att de kan användas av alla boende.

Med hänvisning till vad som ovan anförts bör enligt utskottets mening reglerna för bostadsanpassningsbidrag vidgas i enlighet med förslaget i motion 2999 (vpk) yrkande 1 e så att bidragen omfattar också toalett i närlokal. Vad utskottet nu anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 11 bort hemställa

11. beträffande *bostadsanpassningsbidrag till toalet i närlokal* att riksdagen med anledning av motion 1984/85:2999 yrkande 1 e som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anförts.

10. Införande av bidrag för återställning av handikappanpassad bostad (mom. 12)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande som på s. 15 börjar "Enligt förordningen" och på s. 16 slutar "propositionen tillstyrks" bort lyda:

De i propositionen föreslagna utvidgningarna av tillämpningsområdet för bostadsanpassningsbidragen är som framhålls i motion 3002 (m) i huvudsak riktiga. Utskottet har också ställt sig bakom förslaget i denna del. Däremot kan enligt bostadsutskottets mening de förordade återställningsbidragen starkt ifrågasättas. Det torde enligt utskottets mening vara föga rationellt att

först bygga om en bostad för att öka tillgängligheten och därefter – vid t. ex. en avflyttning – genom en ny ombyggnad återställa lägenheten i ursprungligt skick med den sämre tillgänglighet som detta medför. Som framhålls i motion 3002 (m) borde strävan i stället vara att de bostäder som handikappanpassats även fortsättningsvis skall användas för detta ändamål. Härigenom skulle kommunerna med tiden få ett bestånd av anpassade bostäder som kunde förmedlas till dem som är i behov av en sådan lägenhet. En sådan förmedling torde enligt utskottets mening på sikt undanröja behovet av ett återställningsbidrag. Även om anpassningen av en bostad utgår från de individuella behoven i det enskilda fallet är det, som framhålls i propositionen, så att många åtgärder för individuell handikappanpassning kan vara till fördel för andra boende med eller utan funktionshinder. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet regeringens förslag om införande av ett återställningsbidrag.

Vad utskottet med anledning av motion 3002 (m) yrkande 2 anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 12 bort hemställa

12. beträffande *införande av bidrag för återställning av handikappanpassad bostad* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3002 yrkande 2 och med avslag på regeringens förslag inte godkänner vad i regeringsprotokollet förordats,

11. Ovillkorlig rätt till bostadsanpassning (mom. 13)

Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 16 som börjar "Förslaget i" och slutar "ytterligare åtgärder" bort lyda:

Det är naturligtvis viktigt att åtgärder vidtas för att säkra tillgången på ändamålsenliga bostäder också för handikappade. Utskottet har mot bakgrund härav ställt sig bakom förslaget om införande av ett återställningsbidrag för handikappanpassade lägenheter. Ett bidrag med denna inriktning bör, som utskottet ovan framhållit, underlätta möjligheterna för den handikappade att få medgivande av fastighetsägaren att handikappanpassa sin bostad. Samtidigt kan utskottet konstatera att denna åtgärd i sig knappast torde vara tillräcklig för att garantera den handikappade en rätt till anpassning. Fastighetsägaren kan fortfarande vägra medgivande till bostadsanpassning om han av en eller annan anledning så skulle önska. Detta är enligt bostadsutskottets uppfattning oacceptabelt. I enlighet med förslaget i motion 2999 (vpk) yrkande 1 d bör därför handikappade ges en ovillkorlig rätt att få sin bostad anpassad. Denna rättighet bör, såsom förordas i motionen, tillkomma den handikappade genom ändring i hyreslagstiftningen. Samtidigt bör klart uttalas att den ovillkorliga rätten till handikappanpassning inte får grunda ersättningskrav från fastighetsägaren gentemot den

som fått sin bostad anpassad. Bl. a. införandet av återställningsbidragen skapar enligt bostadsutskottets mening förutsättning för de nu förordade ändringarna i hyreslagstiftningen.

Vad utskottet med anledning av motion 2999 yrkande 1 d anført om ovillkorlig rätt till bostadsanpassning m. m. bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 13 bort hemställa

13. beträffande *ovillkorlig rätt till bostadsanpassning* att riksdagen med anledning av motion 1984/85:2999 yrkande 1 d som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anført,

12. Ovillkorlig rätt till bostadsanpassning (mom. 13, motiveringen)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser att den del av utskottets betänkande på s. 16 som börjar "Förslaget i" och slutar "ytterligare åtgärder" bort lyda:

Som utskottet framhållit ovan är bostadssektorn det område där offentlig reglering, byråkrati, generella och selektiva subventioner fått störst utbredning. Det är därmed också den samhällssektor där behovet av avreglering och avbyråkratisering är särskilt påtagligt. Att mot bakgrund härav införa ytterligare regleringar i form av en ovillkorlig rätt till bostadsanpassning är enligt bostadsutskottets mening varken lämpligt eller möjligt. Motion 2999 (vpk) yrkande 1 d avstyrks med hänvisning hertill.

13. Införande av bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark (mom. 14)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 17 som börjar "Det torde" och slutar "yrkande 3 avstyrks" bort lyda:

Vikten av att tillgängligheten ökar i bostadsbeståndet och i den yttre miljön kan enligt bostadsutskottets mening inte nog betonas. Samtidigt vill utskottet understryka att ansvaret härför inte ensidigt kan åvila en enda part – staten. Problemen på detta område kan lika litet som inom andra områden lösas genom statliga bidrag och statliga regleringar. Vad som krävs är i stället att statsmakterna skapar utrymme för ett ökat ansvarstagande från alla berörda parter. Utskottet avvisar redan av dessa principiella skäl regeringens förslag om att ett bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark skall införas. Som framhålls i motion 3002 (m) avser det förordade bidraget en typ av åtgärder som i första hand ligger inom kommunens ansvarsområde. Även av detta skäl avvisas förslaget.

Vad utskottet ovan anført innebär att förslaget i motion 3002 (m) yrkande 3 tillstyrks. Det aktuella bidraget bör sålunda inte införas.

dels utskottet under 14 bort hemställa.

14. beträffande *införande av bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3002 yrkande 3 och med avslag på regeringens förslag inte godkänner vad i regeringsprotokollet förordats.

14. Ram för beslut om bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark (mom. 15)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser – vid bifall till reservation 13 – att

dels den del av utskottets betänkande på s. 17 som börjar "I propositionen" och slutar "avstyrks därmed" bort lyda:

Utskottet har ovan avstyrkt regeringens förslag om att införa ett statligt bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark. Något behov av en beslutsram för verksamheten föreligger därmed inte.

Förslaget i motion 3002 (m) yrkande 4 om att någon ram för verksamheten inte skall beviljas tillstyrks. Regeringens förslag samt motionerna 1984/85:2999 (vpk) yrkande 2 och 3003 (fp) yrkande 6 avstyrks.

dels utskottet under 15 bort hemställa

15. beträffande *ram för beslut om bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3002 yrkande 4 och med avslag på regeringens förslag samt motionerna 1984/85:2999 yrkande 2 och 3003 yrkande 6 inte beviljar någon ram,

15. Ram för beslut om bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark (mom. 15)

Kerstin Ekman (fp) och Tore Claeson (vpk) anser – under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under 14 – att

dels den del av utskottets betänkande på s. 17 som börjar "I propositionen" och slutar "avstyrks därmed" bort lyda:

Som framhålls i motionerna 2999 (vpk) och 3003 (fp) är det mycket angeläget att tillgängligheten i den yttre miljön förbättras. Utskottet har också mot bakgrund härav anslutit sig till regeringens förslag i vad avser införandet av ett statligt bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark. Däremot är enligt bostadsutskottets mening den för verksamheten föreslagna ramen för budgetåret 1985/86 helt otillräcklig.

Om bidraget skall få sin avsedda effekt måste enligt utskottets uppfattning beslutsramen för detta budgetår fördubblas till 20 milj. kr. i enlighet med

förslagen i motionerna 2999 (vpk) yrkande 2 och 3003 (fp) yrkande 6. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att motion 3002 (m) yrkande 4 avstyrks.

dels utskottet under 15 bort hemställa

15. beträffande *ram för beslut om bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark* att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:2999 yrkande 2 samt 3003 yrkande 6 och med anledning av regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:3002 yrkande 4 medger att bidrag får beviljas inom en ram av 20 000 000 kr. under budgetåret 1985/86.

16. Införande av bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice (mom. 16)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 19 som börjar "Som framhålls" och slutar "skall utgå" bort lyda:

Vad utskottet ovan anfört beträffande de principiella skälen för att inte införa något bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder på kvartersmark gäller även regeringens förslag om att införa ett statligt bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice. Regeringens förslag avstyrks också i nu aktuell del. Även frågor kring boendeservice m. m. faller enligt utskottets mening i första hand inom kommunens ansvarsområde.

Utskottets ställningstagande i denna del innebär att motion 3002 yrkande 5 tillstyrks. Något bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice bör därmed inte införas. Regeringsförslaget avstyrks.

dels utskottet under 16 bort hemställa

16. beträffande *införande av bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3002 yrkande 5 och med avslag på regeringens förslag inte godkänner vad i regeringsprotokollet förordats.

17. Ram för bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice (mom. 17)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser – vid bifall till reservation 16 – att

dels den del av utskottets betänkande på s. 19 som börjar "Regeringens förslag" och slutar "höjas avstyrks" bort lyda:

Utskottet har ovan avstyrkt förslaget i propositionen om införande av ett statligt bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice. Någon

ram för verksamheten erfordras därmed inte.

Förslaget i motion 3002 (m) yrkande 6 om att inte bevilja någon ram för bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice tillstyrks av utskottet. Regeringens förslag samt motion 3003 (fp) yrkande 7 avstyrks.

dels utskottet under 17 bort hemställa

17. beträffande *ram för bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3002 yrkande 5 och med avslag på regeringens förslag samt motion 1984/85:3003 yrkande 7 inte beviljar någon ram,

18. Ram för bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice (mom. 17)

Kerstin Ekman (fp) och Tore Claeson (vpk) anser – under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under 16 – att

dels den del av utskottets betänkande på s. 19 som börjar "Regeringens förslag" och slutar "höjas avstyrks" bort lyda:

Som framhålls i motion 3003 (fp) är verksamheten med integrerad boendeservice mycket angelägen. Utskottet har också mot bakgrund härav tillstyrkt förslaget om att införa ett bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice. Däremot är den av regeringen förordade omfattningen av försöksverksamheten enligt bostadsutskottets mening helt otillräcklig. Ett förverkligande av målet att alla skall tillförsäkras ett eget rum och ett självständigt boende förutsätter en ökad satsning på boendeservice. En snabb utbyggnad och förbättring av servicen i våra bostadsområden erfordras därmed.

Med hänvisning till vad som ovan anförts bör enligt bostadsutskottets mening omfattningen av försöksverksamheten med integrerad boendeservice fördubblas i förhållande till regeringens förslag. Ramen för beslut om bidrag för verksamheten bör därför fastställas till 30 milj. kr. i enlighet med förslaget i motion 3003 (fp) yrkande 7. Därmed kan ca 40 milj. kr. disponeras årligen under försöksperioden för försöksverksamheten genom att ytterligare omkring 10 milj. kr. tillförs från socialdepartementets huvudtitel och från allmänna arvsfonden i enlighet med vad som förordas i propositionen.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion 3003 (fp) yrkande 7. Motion 3002 (m) yrkande 5 avstyrks.

dels utskottet under 17 bort hemställa

17. beträffande *ram för bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3003 yrkande 7 och med anledning av regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:3002 yrkande 5 medger att bidrag får beviljas inom en ram av 30 000 000 kr. under vart och ett av

budgetåren 1985/86–1989/90 samt att eventuellt outnyttjad del av ramen för ett budgetår får utnyttjas påföljande budgetår,

19. Räntebidrag för vissa lokaler (mom. 18)

Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande som på s. 19 börjar "I propositionen" och på s. 20 slutar "Motionerna avstyrks" bort lyda:

Det allmänt omfattande målet att underlätta ett eget boende för äldre, handikappade och långvarigt sjuka ställer av naturliga skäl också ökade krav på en bra boendeservice för dessa grupper. Som framhålls i propositionen är en bra boendeservice en av de viktigaste förutsättningarna för en självständig livsföring. Ett ökat kvarboende innebär att det i bostadens omedelbara närhet måste finnas tillgång bl. a. till kommunal service av olika slag. Det kan t. ex. gälla kommunala dagcentraler som erbjuder viss omvårdnad och service m. m. Dessa servicelokaler, med tillhörande personalutrymmen m. m., kommer därmed att utgöra ett för de boende nödvändigt bostadskomplement som utgör en av förutsättningarna för ett fortsatt kvarboende. Utan service i anslutning till den egna bostaden återstår för många äldre, handikappade och långvarigt sjuka bara en möjlighet – institutionsvård. Utskottet kan mot bakgrund av vad som nu anförts inte ställa sig bakom förslaget i propositionen att räntebidrag till lokaler fortsättningsvis skall ges den snäva innebörd som föreslås i propositionen. Enligt bostadsutskottets mening utgör lokaler av typ dagcentraler m. m. ett lika viktigt bostadskomplement som andra gemensamma utrymmen. Sådan lokal bör uppföras med stöd av statligt bostadslån och räntebidrag. Härigenom skapas enligt utskottets uppfattning förutsättningar för en nödvändig decentraliserad utbyggnad av denna typ av lokaler, t. ex. i bostadsområden med en stor andel äldre. I enlighet med förslaget i motion 2999 (vpk) bör dock storleken på de lokaler som skall kunna få bidrag begränsas. Det bör ankomma på regeringen att snarast återkomma till riksdagen med förslag i frågan.

Vad utskottet nu, med anledning av motionerna 2999 (vpk) yrkande 1 f samt 3001 (s), anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 18 bort hemställa

18. beträffande *räntebidrag för vissa lokaler* att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:2999 yrkande 1 f och 3001 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

20. Bidrag till samupphandling och teknikutveckling avseende hissinstallationer (mom. 19)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bértil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 21 som börjar "Bostadsutskottet delar" och slutar "yrkande 5 avstyrks" bort lyda:

Tillgång till hiss är som framhålls i motion 3002 (m) ofta en förutsättning för att gamla och handikappade skall kunna bo kvar i sina bostäder. Det är därför viktigt att tekniska och ekonomiska förutsättningar skapas för att möjliggöra hissinstallationer i så många bostadshus som möjligt. En utveckling av billigare hissar och hissinstallationer är mot bakgrund härav angelägen. Endast genom att göra hissinstallationerna tillräckligt billiga kan enligt utskottets mening en mera allmän installation av hissar åstadkommas. Ansvar för detta åvilar i första hand industrin. Statens stöd på området bör därför även fortsättningsvis avse grundläggande forsknings- och utvecklingsinsatser och gå över de ordinarie anslagen för bl. a. byggnadsforskning. Introduktionen på marknaden av framtagna lösningar bör däremot ske i konkurrens. Det måste vara den framtagna lösningens konkurrenskraft som avgör om den kan hävda sig på marknaden och inte andra faktorer som att den t. ex. kan ha introducerats med hjälp av statligt stöd. Utskottet avvisar med hänvisning härtill förslaget i propositionen om att ett nytt statligt bidrag skall införas till samupphandling och teknikutveckling avseende hissinstallationer.

Vad utskottet anfört innebär att regeringens förslag samt motion 3003 (fp) yrkande 5 bör avvisas i vad gäller såväl införandet av det aktuella bidraget som dess tilltänkta finansiering. Motion 3002 (m) yrkande 8 tillstyrks därmed.

dels utskottet under 19 bort hemställa

19. beträffande *bidrag till samupphandling och teknikutveckling avseende hissinstallationer* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3002 yrkande 8 avslår regeringens förslag samt motion 1984/85:3003 yrkande 5,

21. Bidrag till samupphandling och teknikutveckling avseende hissinstallationer (mom. 19)

Kerstin Ekman (fp) och Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 21 som börjar "Bostadsutskottet delar" och slutar "yrkande 5 avstyrks" bort lyda:

För att belysa behovet av ytterligare hissinstallationer kan följande kortfattade uppgifter lämnas. Det finns i dag närmare 180 000 trapphus i flerbostadshus med minst tre våningar som är byggda t. o. m. 1975. Endast

27 % av dessa trapphus, omkring 49 000, har hiss. Ungefär hälften av dessa hissar är i sin tur stora nog att rymma en normal rullstol. Sammantaget innebär detta att ett mycket stort antal bostadslägenheter inte är tillgängliga för främst rullstolsbundna handikappade.

Det finns i första hand två faktorer som påverkar tillkomsten av hiss i de fastigheter som i dag inte har sådan. Den ena är det krav på installation av hiss som gäller enligt byggnadsstadgans bestämmelser och Svensk byggnorm vid ombyggnad av hus som har minst tre våningar. Dispens kan dock erhållas från detta krav av bl. a. kostnadsskäl. Sådana dispenser har också lämnats i mycket hög utsträckning. Den andra faktorn är det hissbidrag som kan utgå för hissinstallation i första hand i trevåningshus. Anslagen till hissbidrag har emellertid inte varit större än att de endast kunnat täcka ett mindre antal installationer. Efterfrågan på bidrag har dessutom varit dålig. Bl. a. torde den minst sagt generösa dispensgivningen från hisskravet ha bidragit härtill.

För att samordna insatserna i samband med teknikupphandling av hissar har statens råd för byggnadsforskning tillsatt en särskild hissgrupp. Enligt vad som anförs i propositionen har gruppens arbete hittills varit framgångsrikt. Trots detta vill inte regeringen bevilja erforderliga medel för gruppens fortsatta arbete. Sålunda har bostadsstyrelsen, efter samråd med byggforskningsrådet och styrelsen för teknisk utveckling, i en skrivelse till regeringen föreslagit att 10 milj. kr. av den fastställda beslutsramen för statsbidrag till hissinstallationer i bostadshus skall få användas för att stödja de ytterligare insatser som hissgruppen förordnat. Förslaget i propositionen innebär emellertid att endast 6 milj. kr. föreslås få disponeras för verksamheten. Bostadsutskottet delar inte regeringens bedömning av medelsbehovet. För verksamheten bör i enlighet med vad i bostadsstyrelsens skrivelse och i motion 3003 (fp) föreslagits få disponeras sammanlagt 10 milj. kr. under åren 1985 och 1986. I enlighet med regeringsförslaget bör kostnaderna betalas av de medel som har anvisats för s. k. hissbidrag.

Vad utskottet anfört innebär att motion 3003 (fp) yrkande 5 tillstyrks. Motion 3002 (m) yrkande 8 avstyrks därmed.

dels utskottet under 19 bort hemställa

19. *beträffande bidrag till samupphandling och teknikutveckling avseende hissinstallationer* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3003 yrkande 5 och med anledning av regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:3002 yrkande 8

- a. godkänner att ett bidrag införs samt medger att sammanlagt 10 000 000 kr. får disponeras för bidrag under åren 1985 och 1986,
- b. (=utskottet),

22. Bidrag till hissinstallation i hus med fyra våningar (mom. 20)

Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 21 som börjar "De s. k." och slutar "hänvisning härtill" bort lyda:

Bidrag för installation av hiss i bostadshus med mer än tre våningar utgår om det finns särskilda skäl. Sådana särskilda skäl är i första hand att kostnaden för hissen blir förhållandevis stor per ytenhet eller att det är särskilt angeläget att förbättra tillgängligheten och att kostnaden för hissinstallationen och övriga ombyggnadsåtgärder i projektet överstiger fastighetens ekonomiska bärkraft. Dessa regler ger enligt bostadsutskottets mening en alltför snäv avgränsning av de bostadshus som kan erhålla bidrag. Reglernas utformning har dessutom i många fall skapat oklarhet kring frågan om bidrag kommer att utgå eller ej. Därmed skapas också osäkerhet rörande finansieringsförutsättningarna i det enskilda fallet. Det är, som anförs i motion 2999 (vpk), dessutom sällan fastighetsekonomiskt fördelaktigt att installera hiss i fyra våningshus i och med att hissbidrag normalt inte utgår.

Sammantaget innebär de här redovisade förhållandena att installation av hiss som separat åtgärd sällan kommer till stånd. Andra effekter av en ogynnsam ekonomi för hissinstallationer i fyra våningshus kan enligt utskottets mening vara att hela ombyggnadsprojekt inte kommer till stånd eller att de får en så pass begränsad omfattning att hisskravet inte aktualiseras.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts bör enligt utskottets mening reglerna för bidrag till installation av hiss ändras i enlighet med förslaget i motion 2999 yrkande 1 g. Hissinstallation i fyra våningshus bör sålunda generellt kunna få bidrag. Härigenom undanröjs de oklarheter som är förknippade med dagens regelsystem för fyra våningshusen. Tillgängligheten i dessa bostadshus får enligt bostadsutskottets mening inte bli avhängig svårtolkade bidragsregler. I enlighet med vad som föreslås i motion 2999 bör dock hissbidragets andel av den godkända kostnaden sättas lägre än den andel som gäller för tre våningshus. Även kommunens bidragsandel kan därmed minskas i motsvarande mån.

Vad utskottet med anledning av motion 2999 (vpk) yrkande 1 g anfört om bidrag till hiss i fyra våningshus bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 20 bort hemställa

20. beträffande *bidrag till hissinstallation i hus med fyra våningar* att riksdagen med anledning av motion 1984/85:2999 yrkande 1 g som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**23. Bidrag till hissinstallation i hus med fyra våningar (mom. 20, motive-
ringen)**

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser att den del av utskottets betänkande på s. 21 som börjar "De s. k." och slutar "hänvisning härtill" bort lyda:

Det finns som moderata samlingspartiet i skilda sammanhang har framhållit – senast i en reservation till betänkande BoU 1984/85:13 – starka skäl som talar för att bostadsförbättringsprogrammet bör avvecklas. Bostadsutskottet delar denna uppfattning. De inom ramen för programmet utgående s. k. hissbidragen bör enligt utskottets mening därmed också upphöra. Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motion 2999 (vpk) yrkande 1 g om att tillämpningsområdet för hissbidragen skall vidgas.

24. Anslag (mom. 21)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser – under förutsättning av bifall till reservationerna 10 och 16 – att

dels den del av utskottets betänkande på s. 22 som börjar "Utskottet har" och slutar "yrkande 7 avstyrks" bort lyda:

Utskottet har ovan avstyrkt regeringens förslag i vad avser införande av återställningsbidrag samt införande av ett statligt bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice. Därmed föreligger inte heller något behov av ytterligare anslag till Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. för budgetåret 1985/86.

Motion 3002 (m) yrkande 7 om att något anslag inte skall beviljas tillstyrks. Regeringens förslag avstyrks.

dels utskottet under 21 bort hemställa

21. beträffande *anslag* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3002 yrkande 7 och med avslag på regeringens förslag inte beviljar något ytterligare anslag till Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. för budgetåret 1985/86.

25. Utbildning i tillgänglighetsfrågor (mom. 22, motiveringen)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Margareta Gard (alla m) anser att den del av utskottets betänkande som på s. 22 börjar "Som framhålls" och på s. 23 slutar "ytterligare övervägs" bort lyda:

Utskottet har ovan framfört uppfattningen att bostadsförbättringsprogrammet bör avvecklas. Därmed saknas också anledning att diskutera utbildningsinsatser i anslutning till detta program. Motion 3000 (s) yrkande 3 avstyrks med hänvisning härtill.

26. Enskilda initiativ inom hemtjänsten (mom. 23)

Rolf Dahlberg (m), Knut Billing (m), Bertil Danielsson (m), Margareta Gard (m) och Kerstin Ekman (fp) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 23 som börjar "Bostadsutskottet har" och slutar "3003 (fp) yrkande 4" bort lyda:

En omstrukturering och förbättring av äldres, handikappades och långvarigt sjukas boende är inte bara en fråga om bostädernas utformning och utrustning. Det är också en fråga om att oberoende av boendeform kunna erbjuda olika former av service samt vård. Ett utökat kvarboende kräver sålunda tillgång till en utbyggd och samordnad hemtjänst och hemsjukvård. Den eftersträlvade utvecklingen mot ett ökat kvarboende kommer därmed att ställa stora krav på bl. a. hemtjänsten. Det bör mot bakgrund härav lämnas stort utrymme för nytänkande och alternativ när det gäller hemtjänstens verksamhet. Möjligheterna att finna alternativa verksamhetsformer måste noga prövas. Som framhålls i motion 3003 (fp) torde verksamheten i många fall kunna skötas på entreprenad av annan än kommunen, t. ex. av ideella föreningar. Utskottet kan också med tillfredsställelse notera att regeringen när det gäller försöksverksamheten med integrerad boendeservice har accepterat tanken på att även föreningslivet och enskilda företag i detta sammanhang skall kunna göra med det offentliga samordnade insatser för att förbättra boendeservicen.

Även när det gäller hemtjänsten kan mångfalden vara utvecklande och förhindra att verksamheten stelnar i etablerade former. Tillgången till olika alternativ leder också till att kostnadsmedvetandet ökar då kostnaderna för olika verksamhetsformer kan ställas mot varandra. Härigenom skapas också ett incitament för att hålla kostnaderna nere.

Vad som nu anförts pekar enligt bostadsutskottets mening entydigt på att målet att förbättra äldres, handikappades och sjukas boende kräver tillgång till andra alternativ än dagens också när det gäller hemtjänsten. I enlighet med förslaget i motion 3003 (fp) yrkande 4 bör sålunda även enskilda alternativ kunna komma i fråga inom hemtjänsten. Vad utskottet nu anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 23 bort hemställa

23. beträffande *enskilda initiativ inom hemtjänsten* att riksdagen med anledning av motion 1984/85:3003 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. Begreppet fullvärdig bostad m. m.

Kerstin Ekman (fp) anför:

Vad utskottet anfört om flexibilitet beträffande begreppet fullvärdiga bostäder innebär närmast en anslutning av utskottet till vad i motion 3003 (fp) förordats. Jag vill understryka vikten av en flexibel tolkning av gällande och kommande regler m. m. på området. Flexibilitet skall syfta till att ge de äldre bättre boendestandard men med bibehållande av den tillsyn och omvårdnad som ålderdomshemmen kan ge. Jag vill också betona vikten av att själva ombyggnaden av t. ex. ett ålderdomshem utförs utan alltför stora omställningsproblem för de boende. Vid mindre ombyggnader kan man lättare göra ombyggnaden successivt utan att alla måste flytta.

De förändringar av boendet för äldre m. fl. som måste genomföras bör göras relativt snart så att även den nuvarande generationen pensionärer får nytta av dem.

2. Medel för bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice

Tore Claeson (vpk) anför:

Vänsterpartiet kommunisterna stöder principen om att ett bidrag för försöksverksamhet med integrerad boendeservice bör införas. De invändningar som rests mot bidraget har gällt den otillräckliga beslutsramen för verksamheten. I detta sammanhang har också frågan om hur medelstilldelningen skall säkras tagits upp. Som framhålls i vpk:s partimotion 2999 bör medel för verksamheten i sin helhet anvisas under anslaget B 8. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. under bostadsdepartementets huvudtitel. Det får förutsättas att så sker under påföljande budgetår. Skulle framdeles en medelstilldelning i annan ordning aktualiseras avser vänsterpartiet kommunisterna att återkomma med förslag i frågan.

Bilaga 1

Vid propositionen fogat och av utskottet tillstyrkt

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m.**

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m.¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***3 §²**

En kommun skall fortlöpande bedriva bostadsförsörjningsplanering i syfte att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen inom kommunen förbereds och genomförs.

En kommun skall fortlöpande bedriva bostadsförsörjningsplanering i syfte att främja att *alla i kommunen får en egen bostad av god kvalitet samt att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen inom kommunen förbereds och genomförs.*

Bostadsförsörjningsplaneringen skall komma till uttryck i ett program som skall antas av kommunfullmäktige.

Om kommunen ingår i ett område som kan anses utgöra en enhet i bostadsförsörjningshänseende, skall samråd om bostadsförsörjningsplaneringen ske med övriga kommuner i området.

Kommunen skall lämna redovisning av bostadsförsörjningsplaneringen enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1975: 131.

² Senaste lydelse 1984: 35.

Bilaga 2

Tillhör reservation 2 (m)

Reservanterns

Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m.

Härigenom föreskrivs att lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m. skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

Socialutskottets yttrande

1984/85:4 y

om förbättrade boendeförhållanden för gamla, handikappade och långvarigt sjuka (prop. 1984/85:142)

Till bostadsutskottet

Bostadsutskottet har berett socialutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1984/85:142 om förbättrade boendeförhållanden för gamla, handikappade och långvarigt sjuka jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna rör socialutskottets beredningsområde. Med anledning av propositionen har följande motioner väckts, nämligen motionerna 1984/85:2999 av Lars Werner m. fl. (vpk), 1984/85:3000 av Margareta Persson (s), 1984/85:3001 av Sylvia Pettersson (s), 1984/85:3002 av Rolf Dahlberg m. fl. (m), 1984/85:3003 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) och 1984/85:3004 av Kjell Mattsson m. fl. (c). Under den allmänna motionstiden har väckts motionerna 1984/85:1137 av Ulla Tillander (c) och Martin Olsson (c) samt 1984/85:2193 av Bengt Westerberg m. fl. (fp).

Motionerna berör bl. a. frågor om ändring av lagen (1947:523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande m. m., mål och synsätt inom bostadspolitiken, låneregler, bostadsanpassning, tillgänglighet i den yttre miljön, boendeservice och hissinstallationer.

Socialutskottet tar i yttrandet upp frågor om mål och synsätt inom bostadspolitiken samt villkoren för statliga bostadslån, däremot inte bostadsfinansieringens generella utformning.

Utskottet

Regeringen hemställer i propositionen bl. a. att riksdagen skall godkänna vad som i propositionen har förordats i fråga om *mål och synsätt inom bostadspolitiken* för att förbättra boendeförhållandena för gamla, handikappade och långvarigt sjuka. I propositionen anges tre mål för bostadspolitiken, nämligen rätten till frihet och integritet i boendet, rätten till stöd, hjälp och vård i bostadsmiljön och rätten till en god boendestandard. Dessa mål innebär enligt propositionen att alla skall ha rätt till en egen bostad. Många människor som i dag bor på institution skulle kunna skrivas ut till ett självständigt boende om bostadsförhållandena förbättrades och primärvård och hemtjänst byggdes ut. Resurser bör så långt möjligt omfördelas från institutionsvården till hemtjänsten, hemsjukvården och andra öppna vårdformer. En god standard på bostaden är särskilt viktig för människor som behöver hjälp och stöd. Rätten till en god boendestandard avser inte bara förhållandena i den enskilda lägenheten. Också tillgängligheten till lägenhe-

ten och den yttre miljön har stor betydelse. Sammanfattningsvis anser departementschefen att det i hög grad är brister i bostäderna, bostadsförsörjningen, de bostadssociala förhållandena samt i boendeservice som leder till institutionsboende för många gamla, sjuka och handikappade. Många människor som egentligen bara behöver omvårdnad och service vistas på olika institutioner, eftersom andra, mer ändamålsenliga, sätt att tillgodose behoven av lämplig bostad samt stöd, hjälp och vård inte står till buds i tillräcklig omfattning. Åtgärder måste därför, enligt departementschefens mening, snabbt inriktas på att avhjälpa dessa brister. Det innebär krav på en förnyelse av våra bostadsområden. Förnyelsen måste särskilt inriktas på att öka tillgängligheten för människor med funktionshinder, att stärka grannkontakterna och gemenskapen, att förbättra förvaltningen av byggnader och anläggningar och att bygga ut närservicen inom bostadsområdena.

I motionerna 1984/85:2193 och 1984/85:3003 (båda fp) tas upp frågor om rätten till eget boende. Enligt motionärerna behövs ett tioårsprogram för att genomföra att alla får tillgång till ett självständigt boende antingen i en vanlig bostad eller i någon form av serviceboende. Hemtjänsten och hemsjukvården måste byggas ut för att minska institutionsboendet. De institutioner som blir kvar måste byggas om så att alla kan få ett eget rum, anför motionärerna.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat frågor om äldres levnads- och boendeförhållanden, senast år 1984 i det av riksdagen godkända betänkandet SoU 1983/84:14 och år 1985 i betänkande SoU 1984/85:22. Utskottet har därvid påtalat det angelägna i att omsorgen om äldre människor kan anpassas till individuella behov och att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt, med stöd och hjälp, om de så behöver. Utskottet har vidare i betänkande SoU 1982/83:27 konstaterat att det råder stor politisk enighet kring de handikapp-politiska målen som kommer till uttryck i det handlingsprogram i handikappfrågor som utarbetats av beredningsgruppen för det internationella handikappåret (SOU 1982:46). I handlingsprogrammet slås fast att handikappade skall ha samma möjlighet som andra att välja bostadsort och bostadsform och att handikappade har rätt till en egen bostad. Endast i det fall den enskilde i eget intresse väljer annan boendeform bör sådan komma i fråga.

Utskottet konstaterar att det för närvarande pågår ett intensivt program- och planeringsarbete för att minska institutionsboendet. Förslagen i propositionen utgör en etapp i det arbetet. Förslagen skall inte ses isolerade utan ingår i ett större sammanhang där bl. a. den nyligen framlagda propositionen 1984/85:181 om utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården m. m. ingår som en del. I den propositionen understryks att tyngdpunkten i sjukvården skall ligga hos primärvården. Primärvården får ett vidgat ansvar för bl. a. långtidssjukvården, den psykiatriska vården och hemsjukvården. En central fråga för primärvården blir därför samverkan med de kommunala instanserna, särskilt den sociala hemtjänsten, samt samordningen av olika vårdinsatser. En allmän utgångspunkt för vården av långtidssjuka anges vara att den

enskildes möjligheter att leva och bo på egna villkor – dvs. som vanligt – endast bör begränsas om detta är en förutsättning för att kunna ge en god medicinsk vård. Vidare föreslås i proposition 1984/85:176 om ny lag om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl. bl. a. att de nuvarande vårdhemmen och specialistsjukhusen avvecklas. Vuxna psykiskt utvecklingsstörda skall helst ha en egen bostad och få erforderligt stöd genom socialtjänsten. I andra hand skall landstingskommunen tillhandahålla bostad i form av vad som i den propositionen benämns gruppheim. De nämnda propositionerna är för närvarande föremål för behandling i socialutskottet.

Det är således fråga om en allmän strukturförändring mot ett minskat institutionsboende för äldre, handikappade, långtidssjuka, psykiskt sjuka och psykiskt utvecklingsstörda. Utskottet, som i flera olika sammanhang drivit på den utvecklingen, anser att de mål och synsätt som anges i propositionen om förbättrade boendeförhållanden för gamla, handikappade och långvarigt sjuka ligger väl i linje med strävandena på vårdområdet. Socialutskottet ställer sig således bakom den principiella inriktningen i propositionen, ehuru de angivna villkoren för bostadslån ger anledning till vissa uttalanden från utskottets sida (se nedan). Önskemålen i motionerna 2193 (fp) och 3003 (fp) yrkande 1 står inte i motsättning till det i propositionen angivna målet för bostadspolitik att alla skall ha rätt till en egen bostad.

Det är emellertid angeläget att det tvärdepartementala arbete som legat till grund för betänkandet (SOU 1984:78) Bo på egna villkor fortsätter. Enligt propositionen skall omstruktureringen av vården och boendet följas upp genom en studie av konsekvenserna med avseende på såväl samhällsekonomin som fördelningen av kostnaderna mellan staten, landstingskommuner, primärkommuner och enskilda. Formerna för samarbetet mellan kommuner och landsting skall också uppmärksammas. Enligt vad som upplysts har Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet beslutat om ett gemensamt samarbetsprojekt för att studera konsekvenserna av strukturförändringen mot ett minskat institutionsboende. Utskottet vill med anledning härav framhålla att fungerande samverkansformer måste komma till stånd på det lokala planet – främst vad gäller hemhjälp och hemsjukvård – om de intentioner som ligger bakom propositionen skall kunna förverkligas. I detta sammanhang vill utskottet också fästa uppmärksamhet på risken för att ett självständigt boende utan tillräckligt samhällsstöd kan leda till att alltför stora insatser begärs av de anhöriga. De anhörigas hjälp är ofta av utomordentligt stort värde. De får emellertid inte lämnas ensamma i sitt arbete utan måste ges stöd och avlastning genom social hemhjälp och hemsjukvård.

Bostadslån kan lämnas till ny- och ombyggnad av bostadshus. Dessutom kan under vissa förutsättningar bostadslån utgå för ombyggnad av ålderdomshem till servicehus. Bostadslån beviljas däremot inte för sjukvårdslokaler för slutna eller halvöppna vård eller för ålderdomshem.

Enligt bostadsstyrelsens föreskrifter till bostadsfinansieringsförordningen gäller för närvarande som *villkor för bostadslån* bl. a. att en bostad skall innehålla minst 1 rum och kök, alternativt 1 1/2 rum och kokvrå. När det gäller gruppboendestäder godtas en lägre privat standard, om bostäderna är kompletterade med gemensamma utrymmen. I propositionen föreslås dessa föreskrifter ersättas av ett krav på att byggandet skall resultera i *fullvärdiga bostäder*. Departementschefen framhåller att för att det skall vara fråga om en fullvärdig bostad krävs en bostad med alla primära boendefunktioner. Bostaden bör med andra ord uppfylla alla nu gällande krav i fråga om ytor, utformning, utrustning och tillgänglighet. Förutom att uppfylla dessa krav skall bostaden för att vara fullvärdig också vara så väl integrerad i bebyggelsen att de boende får förutsättningar för delaktighet och gemenskap med andra. Viss flexibilitet bör enligt propositionen medges i fråga om gruppboendestäder. Det kan gälla fördelningen av boendefunktioner på privat resp. kollektiv del av bostaden.

I tre motioner tas från olika utgångspunkter upp frågan om innebörden av kravet på fullvärdig bostad. Enligt *motion 1984/85:3000 (s)* bör kravet på fullvärdig bostad omfatta också gruppboendestäder. Ett gruppboende som inte innehåller t. ex. eget hygienutrymme och pentry kommer i praktiken att bli en institution, anför motionären. I *motion 3003 (fp)* anför motionärerna att kravet på fullvärdig bostad bör tillämpas med flexibilitet. Alltför höga krav på utrymmen, köksutrustning o. d. kan försvåra eller förhindra en ombyggnad. En mycket snabb minskning av antalet ålderdomshemspplatser kan också innebära att det blir svårare att få till stånd ombyggnader inom långvården eftersom det blir ett ökat tryck på långvården. I *motion 1984/85:3004 (c)* föreslår motionärerna att upprustnings- och lånereglerna skall få sådan utformning att ålderdomshemmen omfattas. Motionärerna anför bl. a. att kommunerna själva bör få besluta om hur de vill ha boendet för de äldre utformat.

Utskottet konstaterar att motivet för att ersätta detaljerade föreskrifter om utrymmesstandard med begreppet fullvärdig bostad i betänkandet Bo på egna villkor var att utrymmesstandard borde vara en kommunal angelägenhet och bedömas utifrån de boendes behov, den fysiska miljöns förutsättningar och ekonomiska möjligheter. I propositionen framhålls att principen om fullvärdig bostad som villkor för bostadslån inte bör hindra att hänsyn tas till särskilda omständigheter i de enskilda fallen eller till de krav på boendemiljö och bostadsutformning som i vissa fall kan behöva ställas för att säkerställa en god vård. Utskottet delar uppfattningen att det är angeläget att anpassa kvalitetskraven till de lokala förutsättningarna. Utskottet konstaterar också att viss flexibilitet skall kunna medges i fråga om gruppboendestäder. Med anledning av vad som anförs i motion 3000 (s) vill utskottet dock framhålla att även gruppboendet självfallet måste hålla en god standard som gör det möjligt för de boende att leva ett självständigt liv.

När det gäller förslaget i motion 3004 (c) om att ålderdomshem också skall

omfattas av bostadslånegivningen vill socialutskottet anföra följande.

I betänkandet (SOU 1984:78) Bo på egna villkor redovisas (s. 33) vissa utvecklingstendenser beträffande befolkningen. Det framgår därav att antalet äldre ökar och att gruppen över 80 år kommer att öka med 40 % fram till år 2000. I takt med att antalet äldre stiger, ökar också ensamboendet bland de äldre. En annan tendens är att allt fler bor kvar i egen bostad allt längre. Den senare utvecklingen har blivit möjlig bl. a. genom att hemtjänst och hemsjukvård har byggts ut och numera erbjuder en god service åt den som önskar bo kvar i sin invanda miljö.

Denna utveckling – att pensionärerna blir äldre och att allt fler bor kvar längre i egen bostad – innebär att normalt serviceboende med i stort sett samma vårdnivå som ett eget boende inte alltid framstår som ett fullgott alternativ för den som till sist måste flytta från sin ursprungliga bostad. För att i dessa fall inte långtidssjukvården skall utgöra enda kvarvarande alternativ behövs tillgång till en boendeform inom äldreomsorgen där helinackordering och tillsyn kan ges på ungefär samma sätt som på ålderdomshemmen. Enligt utskottets mening bör det således även i fortsättningen finnas en boendeform som ligger mellan å ena sidan eget boende/servicehusboende och å andra sidan vård inom långtidssjukvården. Detta boende kräver dock en god boendestandard som tillgodoser de äldres anspråk på frihet och integritet. Var och en bör sålunda ha ett eget rum med större utrymme än vad som förekommer i många ålderdomshem och med möjlighet att själv bestämma om möblering o. d. Toalett och dusch måste finnas till varje rum. Kokmöjlighet bör också finnas. Boendet bör grundas på personligt hyreskontrakt. Till boendet skall knytas tillsyn och möjlighet till hjälp dygnet runt.

Reglerna för bostadslån bör utformas så att de stimulerar till önskvärd utveckling och omstrukturering inom äldreomsorgen. Enligt socialutskottets mening bör därför reglerna i bostadsfinansieringsförordningen anpassas så att bostadslån kan utgå för att inrätta ett sådant boende som utskottet nu har angett, oavsett om det är frågan om nybyggnad eller om om- och tillbyggnad av ett befintligt ålderdomshem.

Utskottet vill framhålla att det anförda inte innebär att utskottet förordar att ålderdomshemmen bevaras i befintligt skick. Vad utskottet förordar är ett avsevärt bättre boende än ålderdomshemmen vanligen erbjuder, men med ett bibehållande av den omsorgsnivå ålderdomshemmen traditionellt håller. Det är fråga om ett självständigt boende, men med mera service och personlig omvårdnad för de boende och med fler kollektiva funktioner i anslutning till bostaden. Vad gäller bostadslån bör därför samma förutsättningar gälla som för andra former av serviceboende.

Vad utskottet anfört angående bostadslån för ny- och ombyggnad av vissa bostäder för äldre bör enligt socialutskottets mening ges regeringen till känna.

Med anledning av vad som anförs i motion 3003 (fp) angående villkoren för lån till ombyggnad av befintliga ålderdomshem till servicehus vill utskottet

dessutom tillägga att en viss flexibilitet är befogad vid tillämpningen. Det bör sålunda vara möjligt att göra en helhetsbedömning av kvaliteten i boendet, där hänsyn kan tas till bl. a. kollektiva utrymmen, möjligheter till sociala kontakter, omgivande miljö och även rena trivselsvärden. Vägledande bör vara omtanken om de människor som närmast skall bo i lägenheterna.

Som tidigare anförts finns inom både sjukvård och handikappomsorg en utveckling mot öppnare vårdformer, vilket successivt kommer att ställa ökade krav på funktionella bostäder för äldre, handikappade och långtidssjuka. Strukturförändringen förutsätter öppenhet och flexibilitet i fråga om vård och samhällsservice. Mot bakgrund härav vill socialutskottet avslutningsvis understryka vikten av att regeringen noga följer tillämpningen av lånereglerna så att utveckling och nytänkande inom vården inte motverkas.

Vad som i övrigt anförts i propositionen och motionerna föranleder inget uttalande från socialutskottets sida.

Stockholm den 2 maj 1985

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Blenda Littmarck (m), Ulla Tillander (c), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Inga Lantz (vpk), Göran Ericsson (m), Gunnar Ström (s), Aina Westin (s), Bengt Lindqvist (s) och Gunnar Elm (c).

